

**PERUSPALVELUT
LÄNSI-SUOMEN LÄÄNISSÄ 2004**

**BASSERVICEN
I VÄSTRA FINLANDS LÄN 2004**

Liite. Luku 11. Sisäasiainhallinto.

Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisuja

Sisällysluettelo

11	Sisäasiainhallinto	3
11.1	Valtion paikallis- ja aluehallinto	3
11.2	Kuntien edunvalvontapalvelujen järjestäminen	25

11 SISÄASIAINHALLINTO

11.1 Valtion paikallis- ja aluehallinto

Johtopäätökset	Toimenpide-ehdotukset
<p>1. Valtion paikallis- ja aluehallinnon palveluverkko on vuonna 2004 säilynyt lähes samana kuin 2002.</p> <p>2. Valtionhallinnon palvelutuotannon ja tukitoimien alueellistaminen ei ole saatujen arviointitulosten mukaan vaikuttanut palvelujen saatavuuteen, virkamiesten määrään eikä sijoittumiseen Länsi-Suomen läänissä. Ilmenneet muutokset virkamiesten määrässä selittyvät liikelaitostamisella ja muilla organisaatiomuutoksilla, minkä jälkeen kyseinen henkilöstö ei ole enää mukana valtion virkamiesten lukumäärätiedoissa.</p> <p>3. Palvelujen saatavuutta tarkasteltaessa on ensin toimialakohtaisesti tarkasteltava, miten palveluja tuotetaan: sähköisesti, puhelimitse vai henkilökohtaisina palveluina. Valtion paikallis- ja aluehallinnon eri toimialat eroavat sisällöltään toisistaan siinä määrin, ettei niiden palvelujen saatavuutta voida yhteismitallisesti arvioida eri toimialoilla. Toimialojen tarve fyysiseen palveluverkkoon vaihtelee huomattavasti, esimerkiksi verrattaessa poliisin hälytyspalveluja verottajan puhelinneuvontapalveluihin.</p> <p>4. Yhteispalvelupisteiden määrä on lisääntynyt 40 prosentilla vuosia 2002 ja 2004 verrattaessa. Osa yhteispalvelupisteistä on varustettu yhteydellä sähköisiin, virtuaalisiin yhteispalveluihin. Henkilökohtainen palvelu yhteispalvelupisteessä voi tavoittaa myös ne asiakkaat, jotka eivät itse käytä sähköisiä palveluja.</p>	<p>1. Valtion palveluverkon kehittämiseksi on tarkasteltava palvelujen saatavuutta eri jakelukanavien kautta: fyysisen palveluverkoston, sähköisten ja puhelinpalvelujen avulla. Palvelujen käyttötavat ovat muuttaneet siten, ettei fyysinen palveluverkko ole enää kaikille palveluille välttämätön palvelumalli.</p> <p>2. Jotta eri toimialojen palvelutasoa voitaisiin parhaiten arvioida, pitäisi ensin kullekin toimialalle asettaa palvelutavoitteet. Näitä tavoitteita vastaan on mahdollista arvioida, onko kunkin toimialan palvelujen saatavuuden tavoite täyttynyt. Tällöin on myös huomioitava jo palvelutavoitteita asettaessa eri tavat tuottaa ja toimittaa palveluja.</p> <p>3. Julkishallinnon toimijoiden palvelustrategioita on kehitettävä jakamalla palvelut henkilökohtaisiin ja muihin palveluihin kunkin toimialan keskushallinto-organisaation johdolla. Henkilökohtaiset palvelut voidaan palvelujen saatavuudessa jakaa lähipalveluihin, seudullisiin palveluihin, sekä erikoistuneisiin, jopa maakuntatasoisiiin erityispalveluihin. Palvelujen jaottelun perusteella kunkin toimialan keskushallinto voi asettaa eriytyneitä saatavuuden palvelutavoitteita omalle toimialalleen.</p> <p>4. Sähköistä virtuaalista yhteispalvelua on kehitettävä keinona turvata palvelujen saatavuus. Yhteispalvelupisteet on varustettava tarjoamaan sekä henkilökohtaista palvelua että sähköisiä palveluja.</p>

Arviointiasetelma

Vuonna 2002 on viimeksi arvioitu valtion paikallis- ja aluehallinnon sekä Kelan palvelujen saatavuutta peruspalvelujen arvioinnissa. Vuoden 2004 palvelujen saatavuutta verrataan vuoden 2002 tilanteeseen. Palveluja voidaan tarjota sekä viranomaisten omista palveluyksiköistä että yhteispalvelupisteistä. Yhteispalvelupisteestä saa kahden tai useamman viranomaisen palveluja. Yhteispalvelu perustuu lakiin julkisen hallinnon asiakaspalvelun järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä (802/1993).

Sisäasiainministeriö on täydentänyt 24.6.2004 antamaansa toimeksiantoa 21.1.2005 työhallinnon, ulosottolaitoksen, syyttäjälaitoksen, poliisin ja maistraatin palvelujen arvioinnilla. Sisäasiainministeriö on rajannut vuonna 2005 antamiensa uusien arviointikohteiden osalta toimeksiannon kattamaan lähinnä tiedon keruun kiireisen aikataulun vuoksi. Näitä toimialoja seurataan ja tarkastellaan myös toimialan sisäisesti; toimialoilla raportoidaan säännöllisesti sekä arvioidaan toimintaa omissa tulosneuvotteluissa. Peruspalvelujen arviointi on toinen foorumi, jolla näitä tuloksia tarkastellaan.

Julkisten palvelujen toimintamuodot ovat muuttuneet viime vuosikymmenen aikana siten, että henkilökohtaiset palvelut ovat vain yksi tapa tuottaa palvelut. Kasvavia ja osin vaihtoehtoisia palvelumuotoja ovat sähköiset palvelut ja puhelinpalvelut. Palvelujen saatavuuden kokonaisuus muodostuu eri tavoin tuotetuista palveluista: henkilökohtaisista, sähköisistä

Yhteiskuntapoliittiset tavoitteet, joihin arviointikohteet liittyvät	Tavoitteita toteuttavat, tiedossa olevat toimenpidekokonaisuudet
<ul style="list-style-type: none"> ■ Palveluja on tuotettava tehokkaasti ja taloudellisesti laajalle alueelle hajaantuneelle väestölle tilanteessa, jossa väestötiheys on suuressa osassa maata harva. Huoltosuhteen heiketessä tarve taloudellisiin ja tehokkaisiin ratkaisuihin on kasvanut. ■ Alueellistaminen sitä koskevan lainsäädännön, lain valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta (362/2002) sekä hallitusohjelman 24.6.2003 mukaisesti: aluerakenteen tasapainottaminen, alueiden kilpailukyyn parantaminen, valtion toimintoja tukeva vuorovaikutteinen toimintaympäristö ja pätevän henkilöstön saaminen valtion tehtäviin. ■ Aluekeskus-, osaamiskeskus-, saaristo- ja maaseutuohjelman mukainen alueiden kehittäminen ■ Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman 24.6.2003 mukainen palvelujen saatavuuden turvaaminen. Hallitusohjelman mukaan myös julkisen hallinnon ja palvelujen saatavuutta, laatua, tuottavuutta ja tehokkuutta lisätään. Palvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen on ensisijaista valtion paikallistason toimintoja kehitettäessä. Tässä tarkoituksessa tehostetaan myös yhteispalvelujen toteuttamista. ■ Hallitusohjelman 24.6.2003 mukaisesti toimenpiteitä hallinnon verkkopalvelujen ja sähköisen asiainnin lisäämiseksi vauhditetaan hallituksen tietoyhteiskuntaa koskevan politiikkaohjelman mukaisesti. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tuottavuutta ja tehokkuutta on lisättävä tuottavuusohjelman mukaisesti: erikoistuen ja ydintoimintoihin keskittyen ■ Modernia teknologiaa on käytettävä palvelujen saatavuuden turvaamiseksi tietoyhteiskuntaohjelman mukaisesti ■ Julkisen sektorin toimintoja on alueellistettava alueellistamisen tavoitteiden mukaisesti ■ Aluekeskus-, osaamiskeskus-, saaristo- ja maaseutuohjelman mukaisesti on kehitettävä palvelujen saatavuutta paikallisiin olosuhteisiin sopeutusti ■ Luonnoksen 11.1.2005 valtioneuvoston hallintoselonteoksi mukaan palveluverkko säilytetään, ja päätösvalta palveluverkostosta siirretään ministeriöille. Palveluverkko säilytetään nykyisellään hallintoselontekoluonnoksen mukaan. ■ Palvelujen saatavuutta pyritään turvaamaan vahvistettavan julkishallinnon palvelustrategian mukaisesti toimialakohtaisilla palvelujen saatavuuden ja muilla palvelutavoitteilla.

ja puhelinpalveluista. Nykyinen tarkastelumalli on rajattu fyysisen palveluverkon tarkasteluun. Osa valtionhallinnon palveluntuottajista on myös linjannut palvelurakennettaan siten, että ne pyrkivät sähköistämään palvelujaan.

Kansalaisten tottumukset julkisen sektorin palvelujen käyttäjinä ovat muuttuneet viimeisinä kymmeninä vuosina. Uudet toimintatavat on otettu hyvin vastaan – sähköisiä ja puhelinpalveluja käytetään yhä enemmän. Julkishallinnon kehittämistarpeet ohjaavat julkisten palvelujen tarjoamista ja hallinnon muutoksia. Taloudellisuus ja tehokkuus edellyttävät uusien toimintatapojen ja teknologian hyödyntämistä. Toimintaprosesseja kartoitetaan, kehittämis-kohteita havaitaan ja prosesseja kehitetään virtaviivaisiksi ja tehokkaiksi. Julkishallinnossa on otettu laajalti käyttöön toimintojen tarkastelu ja ohjaaminen niin laatutavoitteiden, CAF-mittariston tai EFQM-kriteerien, kuin tasapainotetun tuloskortin tarkastelun kautta: asiakkaiden, prosessien, talouden ja henkilöstön osaamisen tarkastelulla. Tämä vaikuttaa myös palvelujen tarjontatapoihin sekä asettaa paineita arviointiasetelmalle.

Useat palvelut muodostuvat peräkkäisistä eri palveluntuottajien palveluista. Kunkin palveluntuottajan keskushallinnon on tarkasteltava, mitä prosesseja liittyy oman toimialan palveluihin toimialan ulkopuolelta.

Arviointikysymykset	Arviointimittarit
<ul style="list-style-type: none"> ■ Valtion paikallis- ja aluehallinnon, Kelan sekä yhteispalvelupisteiden palvelujen kysyntä, saatavuus ja tarjonta Länsi-Suomen läänissä. ■ Alueellistamistoimien vaikutus valtion virkamiesten sijoittumiseen ja palvelujen saatavuuteen ■ Valtion paikallis- ja aluehallinnon palvelutarjonta asetettujen palvelutavoitteiden saavuttamisen kautta: ■ Työhallinnon palvelutavoitteiden saavuttaminen ■ Ulosottolaitoksen palvelutavoitteiden saavuttaminen ■ Syyttäjälaitoksen palvelutavoitteiden saavuttaminen ■ Maistraattien palvelutavoitteiden saavuttaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Valtion paikallis- ja aluehallinnon palvelujen kysynnän tunnuslukuna väestön määrä kunnittain ■ Valtion paikallis- ja aluehallinnon palvelujen tarjonnan tunnuslukuna virkamiesten määrä kunnittain ■ Valtion paikallis- ja aluehallinnon palvelujen saatavuuden tunnuslukuna väestön etäisyys valtion toimipaikoista tai palvelupisteistä ■ Valtion paikallis- ja valtionhallinnon palvelujen saatavuuden muutokset peruspalvelujen arvioinnin tuloksiin 2002 verrattuna ■ Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus ■ Työmarkkinatilanne 3 kuukautta ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen ■ Työmarkkinatilanne 3 kuukautta työllistämiskampanian jälkeen ■ Työmarkkinatuella/ kotouttamistuella aktiivitoimiin osallistuneiden osuus ■ Onnistuneen perinnän osuus ulosottoon tulleista perittävien asumäärästä ■ Onnistuneen perinnän osuus ulosottoon tulleista perittävästä rahamäärästä ■ Ulosottoasian keskimääräinen käsittelyaika ■ Syyteharkinnan suorittamiseen käytetty aika ■ Kokonaisaika syyteharkinnan suorittamiseen nuorten tekemissä rikoksissa syyttäjyksiköittäin ■ Holhoustoimen vuositilien tarkastusaika maistraatissa ■ Holhoustoimen lupahakemusten käsittelyaika maistraatissa ■ Asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyaika maistraatissa ■ Isyyden tunnustamisen vahvistamisen käsittelyaika maistraatissa ■ Siviilivihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit suhteessa asukaslukuun maistraateittain

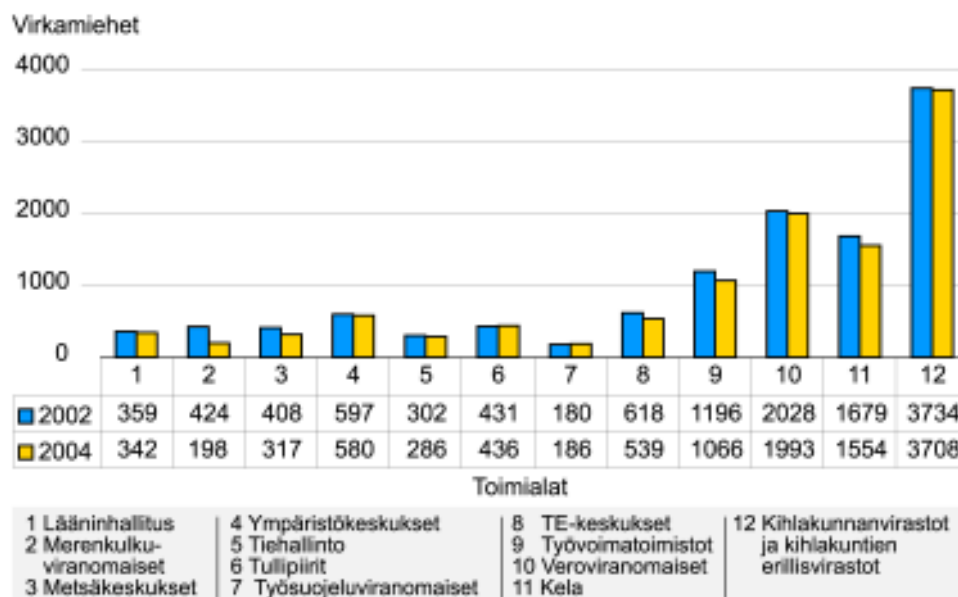
Arviointitulokset

Valtion paikallis- ja aluehallinnon virkamiehet vähentyneet hieman Länsi-Suomen läänissä

Tarkastelu kattoi valtion paikallis- ja aluehallinnon vakinaiset virkamiehet sekä välillisestä valtionhallinnosta Kelan henkilöstön. Toimialoina tarkasteltiin valtion paikallis- ja aluehallinnosta lääninhallitusta, merenkulkuviranomaisia, metsäkeskuksia, ympäristökeskuksia, tiehallintoa, tullipiirejä, työsuojelupiirejä, työvoima- ja elinkeinokeskuksia, työvoimatoimistoja, veroviranomaisia, kihlakunnan yhtenäis- ja erillisvirastoja sekä Kelaa. Tiedot kerättiin kyselyllä kohteena olevilta viranomaisilta 1.9.2004 tilanteen mukaisina. Kihlakunnanvirastot sekä kihlakuntien erillisvirastot kattavat neljän eri viranomaisen toimintoja: poliisin, maistraatin, ulosoton sekä syyttäjän. Kihlakunnanvirastossa voi olla enintään neljä osastoa toimialoitain. Kihlakunnan yhtenäis- ja erillisvirastojen tiedoissa näkyvät sekä yhtenäisvirastot että erillisvirastoina toimivat poliisilaitokset, maistraatit, syyttäjänvirastot että ulosottovirastot.

Valtion virkamiesten, mukaan lukien Kelan, määrä vähentyi Länsi-Suomen läänissä vuodesta 2002. Valtion virkamiesten määrä laski vuoden 2002 11 956:sta 11 205:een vuonna 2004 Länsi-Suomen läänissä. Läänin väestömäärä kasvoi samana aikana 1 848 269 asukkaaseen 1 839 581 asukkaasta. Väestökasvu oli prosentuaalisesti 0,5 prosenttia ja 8 688 asukasta. Virkamiesten määrä vähentyi samanaikaisesti 751 virkamiehellä, 6 prosentilla. Sekä suhteellisesti että absoluuttisesti virkamiesten määrä vähentyi väestön lisääntyessä. Osa muutoksesta selittyi tilastollisilla syillä: vuoden 2004 luvuissa metsäkeskusten virkamiehiin laskettiin vain viranomaistoiminnassa oleva henkilöstö, kun vuonna 2002 oli ilmoitettuissa luvuissa koko metsäkeskusten henkilöstö. Luotsiliikelaitoksen hallinnollinen eroaminen merenkulkuviranomaisista näkyi merenkulkuviranomaisten laskeneissa virkamiesmäärissä.

Taulukko 1. Valtion virkamiehet toimialoittain Länsi-Suomen läänissä 2002-2004.

Valtion paikallis- ja aluehallinnon toimipaikkaverkosto pienentynyt hieman, Kelan pysynyt ennallaan

Valtion paikallis- ja aluehallinnon toimipaikkaverkosto pienentyi 2 prosentilla vuoden 2002 478 palveluyksiköstä 468:aan vuonna 2004. Vuonna 2002 oli Länsi-Suomen läänissä 204 kuntaa. Vuoden 2005 alusta Länsi-Suomen läänin kuntamäärä laski kuntaliitosten johdosta 199:ään. 115 kunnassa oli valtion paikallis- tai aluehallinnon toimintoja. 89 kunnassa ei ollut lainkaan valtion paikallis- tai aluehallintoviranomaisen palveluyksikköä. Niistä kunnista, joissa ei ollut lainkaan valtion palveluyksikköä, oli 39 kunnassa yhteispalvelupiste, josta sai valtion palveluja. Kokonaan ilman valtion palveluja yhteispalvelupisteestä tai viranomaisen omasta yksiköstä oli 50 kuntaa. Koska kuntarakenne on Länsi-Suomessa tiheä, ovat palvelut silti hyvin saavutettavissa Länsi-Suomen läänissä.

Länsi-Suomen läänin väestöstä 82 prosenttia asui enintään 20 kilometrin etäisyydellä lähimmästä verotoimistosta ja 89 prosenttia enintään 20 kilometrin etäisyydellä lähimmästä työvoimatoimistosta. Vuonna 2002 verotoimistoon oli tilanne lähes sama: 83 prosentilla väestöstä asui enintään 20 kilometrin etäisyydellä verotoimistosta ja työvoimatoimistosta samalla 89 prosentilla. Etäisyydet vaihtelivat kihlakuntaakohtaisesti vuonna 2004 Vaasan kihlakunnan koko väestön sijainnista 20 kilometrin säteellä verotoimistosta Alavuden kihlakuntaan, jossa 46 prosenttia väestöstä sijaitsee 20 samalla etäisyydellä verotoimistosta.

Suurin muutos etäisyydessä verotoimistoon tapahtui Kaarinan kihlakunnassa, jossa vuonna 2002 87 prosenttia väestöstä asui 20 kilometrin etäisyydellä verotoimistosta, ja vuonna 2004 vain 49 prosenttia väestöstä. Tämä selittyy siirtymisellä asioimaan entisen Kaarinan verotoimiston sijasta Turun verotoimistossa, johon Kaarinan verotoimisto liitettiin. Tilanne parantui eniten Kokkolan kihlakunnassa, jossa aikaisempien 61 prosentin sijasta vuonna 2004 69 prosenttia väestöstä asui 20 kilometrin säteellä verotoimistosta.

Läänin paras tilanne myös etäisyydellä työvoimatoimistosta mitatessa oli Vaasassa, jossa koko väestö asui 20 kilometrin säteen sisällä työvoimatoimistosta Läänin kihlakunnista Loimaan kihlakunnan asukkaista vähiten, 48 prosenttia väestöstä asui 20 kilometrin säteellä työvoimatoimistosta. Suurin muutos etäisyydessä työvoimatoimistoon tapahtui Saarijärven kihlakunnassa, jossa vuonna 2002 76 prosenttia väestöstä asui 20 kilometrin etäisyydellä verotoimistosta, ja vuonna 2004 vain 67 prosenttia väestöstä. Tilanne parantui eniten Turunmaan kihlakunnassa, jossa aikaisempien 78 prosentin sijasta 81 prosenttia väestöstä asui 20 kilometrin säteellä verotoimistosta.

Kihlakunnittain tarkasteltuna virkamiesten suhteellinen osuus väestöstä vähentyi eniten Turunmaan, Kokkolan, Vakka-Suomen ja Loimaan kihlakunnissa. Näissä kaikissa kihlakunnissa virkamiesten suhteellinen osuus väestöstä vuonna 2004 oli 1,6-0,7 prosenttiyksikköä pienempi kuin 2002. Kihlakunnittain virkamiesten suhteellinen osuus kasvoi Lapuan, Äänekosken, Alavuden, Ikaalisten, Saarijärven, Salon ja Kauhajoen kihlakunnissa. Suhteellisesti kasvaneissa kihlakunnissa virkamiesten osuuden kasvu oli Kauhajoen 0,2:stä Äänekosken 0,03:een prosenttiyksikköön. Samana virkamiesten suhteellinen osuus väestöstä pysyi Turun, Vaasan ja Seinäjoen kihlakunnissa vuodesta 2002 vuoteen 2004. Koska samanaikaisesti Turunmaan kihlakunnassa virkamiesten määrä vähentyi, mutta väestön etäisyys verotoimistosta pienentyi, väestö keskittyi todennäköisesti asumaan lähempänä palveluja.

Veroviranomaiset on merkitty valtion aluehallintoviranomaisiksi, koska verovirastot ovat alueellisia toimijoita. Kullakin verovirastolla on palveluyksikköinä verotoimistoja, jotka kuuluvat veroviraston organisaatioon. Valtion paikallishallinnon toimijoina ovat kihlakunnanvirastojen osastoina tai erillisvirastoina toimivat poliisi, maistraatti, syyttäjä ja ulosotto. Erillisvirastoina ne toimivat viidellä paikkakunnalla: Turussa, Tampereella, Porissa, Jyväskylässä ja Vaasassa. Muilla paikkakunnilla ne toimivat kihlakunnanvirastojen, niin sanottujen yhtenäisvirastojen osastoina.

Kelan toimipaikkaverkosto kattoi vuonna 2002 peruspalvelujen arvioinnissa 100 yksikköä, joista sai Kelan täysiä palveluja tai rajoitettuna osaan palveluista. Kelan toimipaikkaverkosto ei muuttunut vuoden 2004 tarkastelussa, vaan se oli yhä 100 fyysisen toimintayksikön suuruinen. Tämä vastasi Kelan linjausta säilyttää kattava toimipaikkaverkosto. Valtion paikallis- tai aluehallinnon toimipaikkaverkostoa tarkasteltaessa on luvuissa laskettu kaikki toimitilat, joista palveluja tarjotaan. Tästä syystä esimerkiksi kihlakunnanvirastolla voi olla samalla paikkakunnalla useita eri paikoissa sijaitsevia palveluyksiköitä, koska sen eri osastot voivat toimia eri osoitteissa sijaitsevilla tiloilla toisistaan erillään. Valtion paikallishallinnon palveluverkko kasvoi 3 prosentilla tarkasteluajankohtana 2002-2004, josta työvoimatoimistojen osuus oli suurin. Tämä vastasi työhallinnon linjauksia lisätä panostusta työvoimapalveluihin. Myös uusi tapa tuottaa palveluja työvoiman palvelukeskuksissa näkyi työhallinnon kasvaneessa toimipaikkaverkostossa.

Valtion aluehallinnon toimipaikkaverkosto vähentyi vuoteen 2004 7 prosentilla vuodesta 2002. Muutokset koskivat etenkin merenkulkuviranomaisia, veroviranomaisia sekä metsäkeskuksia. Merenkulkuviranomaisten muutos selittyi luotsiliikelaitokseen siirtyneillä palveluilla ja virkamiehillä. Veroviranomaisten toimipaikkaverkko pienentyi. Tämä vastasi veroviranomaisten strategisia linjauksia siirtymisestä verkko- ja puhelinpalveluihin. Metsäkeskusten toimipaikkaverkosto myös pienentyi selkeästi 11 prosentin laskulla vuosia 2002 ja 2004 verrattaessa. Metsäkeskusten muutos selittyi lakanneilla toimipisteillä.

Taulukko 2. Valtion paikallishallinnon viranomaisten toimipaikkaverkoston vertailu vuosina 2002-2004.

Valtion aluehallinto	2002	2004	Muutos	Muutos prosentteina
Lääninhallitus	6	6	0	0
Merenkulkuviranomaiset	24	16	-8	-33
Metsäkeskukset	62	55	-7	-11
Ympäristökeskukset	12	13	1	8
Tiehallinto	14	13	-1	-7
Tullipiirit	16	16	0	0
Työsuojelupiirit	25	25	0	0
TE-keskukset	19	23	4	21
Verovirastot	62	56	-6	10
Valtion aluehallinto yhteensä	240	223	-17	-7

Taulukko 3. Valtion aluehallinnon viranomaisten toimipaikkaverkoston vertailu vuosina 2002-2004.

Valtion paikallishallinto	2002	2004	Muutos	Muutos prosentteina
Kihlakuntien yhtenäis- ja erillisvirastot	163	164	1	1
Työvoimatoimistot	75	81	6	8
Valtion paikallishallinto yhteensä	238	245	7	3

Yhteispalvelupisteiden lisääntyminen paransi palvelujen saatavuuden tilannetta. Verrattessa vuosien 2002 ja 2004 valtion paikallis- ja aluehallinnon palveluverkoston, ei kuitenkaan tässäkään suhteessa tapahtunut oleellisia muutoksia. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman 24.6.2003 mukaisesti esimerkiksi poliisi, veroviranomaiset ja lääninhallitukset voimakkaasti kehittävät sähköisiä palveluja. Tällöin fyysisen palveluverkon etäisyys ei enää ratkaise kaikkien palvelujen saatavuutta. Vastaavaa kehitystä tapahtuu myös muilla valtion paikallis- ja aluehallinnon toimialoilla. Myös 11.1.2005 päivätyn luonnoksen valtioneuvoston selonteoksi keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta sekä kehittämistarpeista ”Parempaa palvelua, tehokkaampaa hallintoa” mukaan seurataan hallitusohjelman 24.6.2003 mukaisia linjauksia julkisen sektorin palvelujen saatavuuden turvaamisessa. Sähköinen asiointi ja muut teknologian tarjoamat mahdollisuudet ovat olennainen osa tehostettaessa toimintoja ja lisättäessä julkisen sektorin palvelujen tuottavuutta. Tähän pyrkii myös luonnos 2.12.2004 valtioneuvoston periaatepäätökseksi paikallisten ja alueellisten palvelujen yhteiseksi palvelustrategiaksi julkisten asiakaspalvelujen turvaamiseksi 2005-2007.

Palvelut eivät keskittyneet aluekeskuksiin

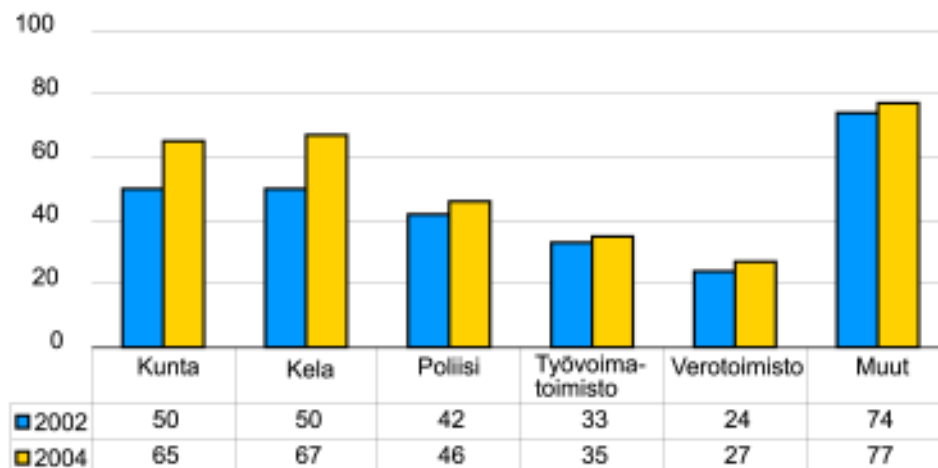
Aluekeskusohjelman tavoitteena on kehittää monikeskuksista, kilpailukykyiseen pääkaupunkiseutuun ja aluekeskusten verkostoon perustuvaa aluerakennetta, joka pitää kaikki maakunnat elinvoimaisina ja mahdollistaa nykyistä tasaisemman taloudellisen kasvun koko maassa. Suomessa on 34 aluekeskusta ja yksi verkostopilotti aluekeskusohjelman piirissä. Länsi-Suomen läänissä on 13 aluekeskusta ja Kauhajoen verkostopilotti ohjelman piirissä. Länsi-Suomen läänin aluekeskuksen ohjelma-alueet ovat Etelä-Pirkanmaa, Jyväskylä, Jämsä, Kauhajoki, Kokkola, Pietarsaari, Pori, Rauma, Salo, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa ja Vakka-Suomi.

Länsi-Suomen läänissä valtion paikallis- ja aluehallinnon sekä Kelan palveluverkko sijoittui vuonna 2004 sekä aluekeskuspaikkakunnille että muihin kuntiin. Vertailuajankohtana eivät palvelut keskittyneet aluekeskuksiin.

Yhteispalvelu lisääntyi voimakkaasti Länsi-Suomessa

Yhteispalvelupisteiden määrä lisääntyi vuoden 2002 58:sta yhteispalvelupisteestä 81:een yhteispalvelupisteeseen vuonna 2004 Länsi-Suomen läänissä. Yleisimpiä toimijoita olivat yhä kunta, poliisi, Kela, työvoimaviranomaiset sekä veroviranomaiset. Niiden suhteelliset

Taulukko 4. Yhteispalvelupisteiden muutokset toimijoittain Länsi-Suomen läänissä vuosina 2002-2004.

osuudet yhteispalvelua tarjoavista viranomaisista säilyivät samoina. Tulevaisuudessa voivat poliisin lupahallinnon muutokset biometrisine tunnisteineen vaikuttaa poliisin mahdollisuuksiin olla mukana yhteispalvelupisteissä tarjoamassa lupapalveluja. Biometrinen tunnistaminen vaatimaa uutta teknologiaa ei ole saatavilla nykyisissä yhteispalvelupisteissä. Tässä kartoituksessa ei yhteispalvelupisteisiin laskettu työvoiman palvelukeskuksia.

Yhteispalvelupisteistä 72 kappaletta oli avoinna joka arkipäivänä, pääosin virastoaikaan. Joillakin yhteispalvelupisteillä on myös iltaisin tai lauantaisin palvelupiste avoinna. 9 yhteispalvelupistettä tarjosi palveluja rajoitetummin, tiettyinä päivinä viikosta tai joka päivä vähemmän kuin virastoajan. Palveluajat oli pääosin järjestetty hyvin suhteessa käyttäjien asiointitarpeisiin kunkin tarjottavan toimialan palveluissa.

Syyttäjälaitoksen toiminta peruspalvelujen arvioinnin kohteena

Syyttäjälaitos toimii osana suomalaista oikeusturvajärjestelmää. Sen tehtävänä on rikosvastuun toteuttaminen julkisen vallan toimin. Jotta syyttäjätöimen onnistumista voitaisiin arvioida määrällisesti ja laadullisesti, voidaan sen toimintaa verrata syyttäjälaitokselle asetettuihin tavoitteisiin.

Syyttäjälaitoksen keskushallintoviranomaisena toimii valtakunnansyyttäjänvirasto. Suomi on jaettu 16 yhteistoiminta-alueeseen, johon syyttäjäpiirit kuuluvat. Lisäksi on erillisiä toimialueita, jotka eivät kuulu yhteistoiminta-alueisiin. Länsi-Suomen läänissä on kuusi syyttäjätöimen yhteistoiminta-alueita: Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Satakunnan, Länsirannikon, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Suomen yhteistoiminta-alueet. Tässä arvioinnissa on tarkasteltu syyttäjätöimen tunnuslukuja yhteistoiminta-alueittain sisäasiainministeriön toimeksiannon mukaisesti. Yhteistoiminta-alueiden sisällä toiminta jakaantuu organisatorisesti kihlakunnanvirastojen syyttäjäsastoihin sekä kihlakuntien viiteen erilliseen syyttäjänvirastoon Länsi-Suomessa.

Syyteharkinnan suorittamiseen käytetty aika yhteistoiminta-alueittain Länsi-Suomen läänissä lähes valtakunnallista keskitasoa

Syyttäjätöimestä arviointikohteina olivat syyteharkinnan suorittamiseen käytetty aika syyttäjäyksiköittäin sekä kokonaisaika syyteharkinnan suorittamiseen nuorten tekemissä rikoksissa syyttäjäyksiköittäin. Syyteharkintaan käytetyllä ajalla on merkitystä oikeusturvalle, koska syyteaika on rajoitettu tiettyihin määräaikoihin laissa. Määräajan ylityessä ei oikeutta nostaa syytettä asiassa enää ole. Syyteharkinta-ajalla on olennainen merkitys nuorten tekemien rikosten käsittelyssä, jotta nuori ei päätyisi uusimaan tekoaan. Mitä nopeammin poliisi, syyttäjä ja tuomioistuimien saavat käsiteltäviä nuoren tekemän rikoksen, sitä paremmin se vaikuttaa nuoreen siten, ettei hän syyllisty uudestaan rikokseen. Tästä syystä nuorten tekemien rikosten tutkinta on priorisoitu poliisitoimessa, syyteharkinta syyttäjälaitoksessa ja käsittelyaika tuomioistuimessa. Länsi-Suomen läänissä on vuonna 2004 erityisesti Keski-Suomen alueella sekä Satakunnassa seurattu prosessiketjuna nuorten tekemien rikosten käsittelyä poliisitoimessa, syyttäjällä ja tuomioistuinlaitoksessa.

Valtakunnansyyttäjänviraston tietojen mukaan syyttäjälaitoksen syyteharkinnan suorittamiseen käytetty aika Länsi-Suomen läänissä oli keskimäärin 1,7 kuukautta. Se ylitti valtakunnallisen keskiarvon 1,6 kuukautta yhdellä kuukaudella. Läänin alueella olevilla yhteistoiminta-alueilla oli myös huomattavaa hajontaa. Länsirannikon yhteistoiminta-alueen syyttäjäpiirien syyteharkinta-aika oli muita korkeampi: Vaasan 3,7 kuukautta, Kokkolan 2,8 kuukautta, Mustasaaren 4,1 kuukautta ja Pietarsaaren 3,3 kuukautta. Nämä alueet ovat joko kaksikielisiä tai yksikielisesti ruotsinkielisiä. Lyhin syyteharkinta-aika oli Kyrönmaan syyttäjäpiirissä Etelä-Pohjanmaan yhteistoiminta-alueella.

Nuorten tekemien rikosten syyteharkinnan kokonaisaika oli keskimäärin 55,8 päivää Länsi-Suomen läänissä vuonna 2004. Lyhin aika keskimäärin oli Rauman ja Kyrönmaan syyttäjäpiirissä, 10 päivää, ja pisin Mäntässä, 120 päivää. Valtakunnallisia vertailutietoja ei ollut käytettävissä kokonaisajasta nuorten tekemien rikosten syyteharkinnassa.

Koska on kysymys prosessiketjun toiminnasta poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen toiminnassa, kokonaisuudelle on tarpeen asettaa tavoitteet, sekä verrata niiden saavuttamista kokonaisuutena. Kokonaisuus muodostuu yksittäisistä osista niille asetettuine tavoitteineen, mutta yksittäisen prosessiketjun osan onnistunut tulos ei riitä hyvän kokonaistuloksen saavuttamiseen, vaan siinä tarvitaan kaikkien osallistuneiden viranomaisten onnistunut lopputulosta, kuten lyhyttä käsittelyaikaa. Oikeusministeriössä on kiinnitetty asiaan huomiota. Oikeusministeriö on vuonna 2002 julkaissut raportin ”Nuorten tekemien rikosten nopeutettu käsittely”. Poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen muodostamia prosessiketjuja on myös seurattu useilla eri alueilla Suomessa.

Taulukko 5. Syyttäjien syyteharkinta-ajat kaikissa asioissa sekä kokonaisaika nuorten tekemien rikosten syyteharkinnassa päivinä syyttäjyksiköittäin sekä yhteistoiminta-alueittain.

Syyttäjyksiköt yhteistoiminta-alueittain	Syyteharkinnan suorittamiseen keskimäärin käytetty aika kuukausina	Kokonaisaika syyteharkinnan suorittamiseen nuorten tekemissä rikoksissa syyttäjyksiköittäin päivinä
Varsinais-Suomen yhteistoiminta-alue	1,7	85,7
Kaarina	1,5	86
Loimaa	0,9	60
Raisio ja Vakka-Suomi	2,0	113
Salo	2,6	75
Turku	1,3	90
Turunmaa	1,8	90
Pirkanmaan yhteistoiminta-alue	1,3	107,5
Ikaalinen	0,7	92,5
Mänttä	1,2	120
Nokia (Vammala)	1,4	96
Tampere (Kangasala)	1,0	94
Valkeakoski	2,0	135
Satakunnan yhteistoiminta-alue	1,4	17,8
Kankaanpää	1,8	11
Kokemäki	1,4	21
Pori	1,5	29
Rauma	0,8	10
Etelä-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue	1,1	21,8
Kauhajoki	1,4	35
Kyrönmaa	0,2	10
Lapua	1,9	26
Seinäjoki	0,8	16
Länsirannikon yhteistoiminta-alue	3,5	34,6
Kokkola	2,8	17
Mustasaari	4,1	30,3
Pietarsaari	3,3	14,7
Vaasa	3,7	76,3
Keski-Suomen yhteistoiminta-alue	1,2	34,3
Jyväskylä	1,6	58,6
Jämsä	1,0	19,2
Äänekoski	1,0	25,0

Ulosottotoimi peruspalvelujen arvioinnin kohteena

Ulosottotoimen tehtävänä on osana oikeuslaitosta turvata vaihdantataloutta mahdollistamalla tehokas ja tuottava saatavien perintä ulosottotoimin. Ulosottolaitoksella on myös muita erillistehtäviä mainitun päätehtävänsä lisäksi. Ulosottolaitos on kehittänyt toimintaansa voimakkaasti viime vuosina. Ulosoton lainsäädäntö, tietotekniikka ja toimintatapa ovat uudistuneet. Ulosottotoimen toiminnan onnistumista on tarkasteltu lääninhallituksen oikeushallintopäällikön ja ulosottopiirien välisissä tulosneuvotteluissa. Tulostavoitteina on ollut sekä määrällisiä että laadullisia tulostavoitteita. Toimintaa ollaan aktiivisesti kehittämässä laadullisin tulostavoittein, joiden painoarvo on lisääntymässä ulosottotoiminnan tuloksen arvioinnissa. Peruspalvelujen arvioinnissa 2004 oli tarkasteltavina ulosottolaitoksen kolme perinteistä, määrällistä tulostavoitetta: käsittelyaika, peritty määrä ja käsiteltyjen asioiden määrä.

Ulosottolaitoksen tulokset onnistuneita Länsi-Suomessa verrattuna valtakunnallisiin keskiarvoihin

Ulosottotoimen keskushallintoviranomaisena toimii oikeusministeriö. Aluehallintoviranomaisena ulosottotoimessa on lääninhallituksen oikeushallinto-osasto. Paikallishallinto on organisoitu kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastoihin ja viiteen kihlakunnan ulosottovirastoon Länsi-Suomen läänissä. Länsi-Suomen läänin ulosottopiirejä on ollut tarkasteluajankohtana vuonna 2004 23 kappaletta.

Ulosottoasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli Länsi-Suomen ulosottopiireissä ollut 10,8 kuukautta. Länsi-Suomen ulosottopiirien keskiarvo ylitti valtakunnallisen keskiarvon 9,8 yhdellä kuukaudella. Valtakunnallinen ennakoarvio keskimääräisestä käsittelyajasta, 7 kuukautta, ylitettiin selkeästi. Länsi-Suomen läänin ulosottopiireistä lyhin keskimääräinen käsittelyaika oli lyhin 7,2 kuukaudella Äänekosken kihlakunnanviraston ulosotto-osastolla ja pisin 17,6 kuukautta Raision kihlakunnanviraston ulosotto-osastolla. Käsittelyaikojen yleinen pidentyminen selittyy ulosoton uuden tietojärjestelmän käyttöönotto-ongelmissa, jotka vaikeuttivat ulosottopiirien toimintaa.

Onnistunut perintä asiamääristä oli Länsi-Suomen ulosottopiireissä 44,8 prosenttia käsitellyistä asioista, mikä ylitti usealla prosentilla valtakunnallisen keskiarvon 42,1 prosenttia. Onnistunut perintä asiamääristä tarkoittaa, kuinka suuri osuus käsitellyistä perintäasioista on onnistuttu hoitamaan loppuun tarkasteluajana. Valtakunnallinen ennakoarvio onnistuneesta perinnästä asiamääristä, 38 prosenttia, ylitettiin selkeästi sekä valtakunnallisesti että Länsi-Suomen ulosottopiireissä. Länsi-Suomen läänin ulosottopiireistä parhaiten onnistui perintä käsitellyillä asiamäärillä mitaten Pietarsaaren kihlakunnanviraston ulosotto-osastolla 63,9 prosentilla. Matalin tulos oli 35,8 prosentilla Tampereen kihlakunnan ulosottovirastossa. Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto on Länsi-Suomen suurin ulosottoyksikkö ja suuren talousalueen keskuksena toimiva aluekeskus. Siellä ei ympäristön sosiaalisella kontrollilla ja paineella ole vastaavaa merkitystä velallisten haluun suoriutua saatavistaan kuin pienillä paikkakunnilla. Myös perintään tulevat saatavat ovat usein vaikeampia ja erityisperinnän osuus suurempi verrattuna pienempiin paikkakuntiin.

Länsi-Suomen läänin ulosottopiireissä onnistunut perintä rahamääristä, 23,4 prosenttia, myös selkeästi ylitti valtakunnallisen keskiarvon 22,6 prosenttia. Onnistuneella perinnällä rahamääristä tarkoitetaan, kuinka suuri osuus perittäväksi tulleista saatavista, euroina, on saatu perittyä ulosottopiirissä. Valtakunnallinen ennakoarvio 19 prosenttia onnistuneesta perinnästä ylitettiin sekä läänin että koko maan osalta. Länsi-Suomen ulosottopiireistä onnistunut perintä rahamääristä prosentteina oli parhaiten Mustasaaren kihlakunnanviraston ulosotto-osastolla 40,8 prosentilla ja heikoiten 15,6 Kaarinan kihlakunnanviraston ulosotto-osastolla. Perinnän onnistumiseen vaikuttaa huomattavasti perittäväksi tulevien saatavien laatu. Luvut

ovat viitteellisiä, mutta niitä on tulkittava perittävien vaihtelevaan sisältöön ja piirin resursseihin nähden. Pidempi käsittelyaika ei ole aina suoraan verrannollinen asiamääräisesti ja rahamääräisesti parempaan tulokseen, vaikka perinteisesti on katsottu pidemmän käsittelyajan olevan usein verrannollinen asia- ja rahamääräisesti parempiin perintätuloksiin. Tunnusluvuissa ääripäihin sijoittuneet piirit eivät järjestelmällisesti sijoittuneet kaikissa asioissa heikoimpaan tai parhaaseen päähän piirejä.

Länsi-Suomen läänin ulosottopiirien onnistuivat kokonaisuudessaan vuonna 2004 keskimääräistä paremmin ulosottopiirejä koko Suomessa verrattaessa näiden tulostavoitteiden saavuttamisessa. Tämä selittyy henkilöstön aktiivisella asenteella sekä ulosoton kehittyneillä työmenetelmillä. Panostus työn kehittämiseen on Länsi-Suomen läänin ulosottoimessa ollut perinteikstä ja pitkäjänteistä toimintaa. Tarkat piirikohtaiset erot ilmenevät taulukosta.

Taulukko 6. Ulosottopiirien keskimääräiset käsittelyajat sekä onnistunut perintä asia- ja rahamääräistä vuonna 2004.

Ulosottopiiri	Keskimääräinen käsittelyaika kuukausina	Onnistunut perintä prosenttia käsitellyistä asioista	Onnistunut perintä prosentteina käsitellyistä euromäärästä
Jyväskylä	10,0	38,4	22,5
Pori	11,0	43,6	26,7
Tampere	11,8	35,8	21,5
Turku	9,8	37,8	17,4
Vaasa	13,0	40,8	26,3
Jämsä	10,4	41,4	22,8
Kaarina	12,3	48,4	15,6
Kangasala	9,8	48,0	23,7
Kokemäki	10,2	46,9	27,5
Kokkola	9,0	51,3	22,6
Lapua	7,9	51,4	30,0
Loimaa	8,4	42,8	24,6
Mustasaari	13,7	59,8	40,8
Nokia	16,3	52,8	29,0
Pietarsaari	11,5	63,9	40,3
Raisio	17,6	53,2	21,6
Rauma	10,2	50,3	28,5
Salo	8,9	42,5	23,8
Seinäjoki	9,9	49,5	27,8
Turunmaa	15,5	55,5	26,7
Vakka-Suomi	8,9	46,2	20,3
Valkeakoski	10,1	43,0	17,9
Äänekoski	7,2	47,8	25,0

Työvoimahallinnon arviointikohteet Länsi-Suomen läänissä

Työvoimaviranomaisten toiminnan tavoitteena on hallitusohjelman 24.6.2003 mukaisesti lisätä työllisyyttä merkittävästi alentamalla työttömyyttä, varmistamalla osaavan työvoiman saatavuus, edesauttamalla tuottavuuden nostamista työelämäosaamisella, lisäämällä yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä sekä siirtymällä aktiiviseen työvoimaperustaiseen maahanmuuttoon. Tavoitetta toteutetaan poikkihallinnollisella työllisyyden politiikkaohjelmalla. Työmarkkinatuen aktivointi sekä työvoimapolitiittiset aktiivitoimet ja osaamisen kehittäminen ovat työllisyyden politiikkaohjelman alahankkeita.

Työvoimahallinnon keskusviranomaisena toimii työministeriö. Aluehallinto on organisoitu työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastoille. Länsi-Suomen lääni jakaantuu kuuteen työvoima- ja elinkeinokeskuksen toimialueeseen. Paikallishallinto on organisoitu työvoimatoimistoihin. Lisäksi paikallista organisaatiota on kehitetty muun muassa työvoiman palvelukeskuksilla.

Työhallinnon arviointikohteina olivat sekä työvoimahallinnon aktiivitoimet että rekrytointiongelmia kokeneet työpaikat vuonna 2004. Vuoden työhallinnon 2004 tulostavoitteiden tavoitetasoja ei ollut käytettävissä peruspalvelujen arviointiraporttia vuodelta 2004 laadittaessa.

Työmarkkinatuen aktiivitoimenpiteisiin osallistuneita keskimääräistä enemmän Länsi-Suomen läänissä

Työmarkkinatukiudistuksesta on tarkoitus rakentaa pitkäaikaistyöttömien oma yhteiskuntatakuu, joka turvaa aktiivitoimien tarjonnan. Uudistus merkitsee siirtymistä aiempaa laajemmin passiivituesta aktiivitukseen. Myös pitkään työttömänä olleille ihmisille turvataan pääsy työhön sijoittumista edistäviin toimiin. Aktiivitoimien määrää ja laatua on tarkoitus lisätä. Työmarkkinatukiudistus sisältyy hallituksen työllisyysohjelmaan. Kaikkien arviointikohteiden tulokset ilmenevät taulukosta.

Taulukko 7. Työhallinnon arviointikohteiden tulokset vuonna 2004 työvoima- ja elinkeinokeskuksittain prosentteina.

Työvoima- ja elinkeinokeskus	Rekrytointiongelmia kokeneiden työpaikkojen osuus	Työmarkkinatuen aktiivitoimenpiteisiin osallistuneiden osuus	Työttömänä 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen	Työttömänä 3 kk tukityöllistämisen jälkeen
Varsinais-Suomi	5	27,6	36,9	49,2
Satakunta	6	27,1	42,5	48,4
Pirkanmaa	6	25,3	43,1	49,1
Keski-Suomi	4	27,9	42,1	49,8
Etelä-Pohjanmaa	11	31,2	33,0	48,5
Pohjanmaa	5	30,3	36,6	45,3

Työmarkkinatuen aktiivitoimenpiteisiin osallistuneiden osuus oli keskimäärin 28,2 prosenttia Länsi-Suomen läänin työvoima- ja elinkeinokeskusten alueella. Se ylitti valtakunnallisen keskiarvon 25,4 prosenttia. Pirkanmaa alitti valtakunnallisen keskiarvon, mutta muut Länsi-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskusten alueet ylittivät sen. Etelä-Pohjanmaalla oli eniten, 31,2 prosenttia, osallistujia työmarkkinatuen aktiivitoimenpiteisiin Länsi-Suomen läänissä.

Vuoden 2003 tulostavoitteena työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastoilla oli työmarkkinatuen aktiivitoimenpiteisiin osallistuneiden vähimmäisosuus työmarkkinatuella keskimäärin olevista valtakunnallisesti 24 prosenttia. Länsi-Suomen tulokset vuodelta 2004 ylittävät tämän tavoitteen. Vuoden 2004 tavoitearvoja ei ole ollut käytettävissä.

Ammatillinen työvoimakoulutus vaikuttanut työllistyvyyteen Länsi-Suomessa

Yksi keinoista työllistää työttömiä työnhakijoita on ammatillinen työvoimakoulutus. Se edistää tilastojen mukaan työllistymistä yli puolella koulutukseen osallistuneista. Työttömänä oli vuonna 2004 keskimäärin 41,1 prosenttia kolme kuukautta ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen Suomessa. Länsi-Suomen läänissä tilanne vaihtelee alueittain sekä parempana että huonompana. Samoilla alueilla, joilla on rekrytointiongelmia, on myös eniten työttömiä kolme kuukautta työvoimakoulutuksen jälkeen.

Kolme kuukautta ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömänä oli keskimäärin 39 prosenttia osallistuneista Länsi-Suomen läänissä. Tämä alitti selkeästi valtakunnallisen keskiarvon 41,1 prosenttia, joten työvoimakoulutuksen jälkeen työllistyminen onnistui paremmin Länsi-Suomessa kuin keskimäärin koko Suomessa. Alueiden kesken oli kuitenkin selkeitä eroja eri työvoima- ja elinkeinokeskusten välillä. Parhaiten työllistyminen onnistui Etelä-Pohjanmaalla, 33,0 prosenttia työttömänä, ja heikoiten Pirkanmaalla, 43,1 prosenttia työttömänä.

Vuoden 2003 valtion talousarviossa asetettiin tavoitteeksi, että kolme kuukautta ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen enintään 40 prosenttia koulutuksen suorittaneista olisi työttömänä. Työministeriö sopi tulossopimuksissaan työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa tavoitetasoksi 43 prosenttia. Vuonna 2003 koulutuksen jälkeen työttömänä oli 44 prosenttia, joten tavoitetta ei ollut aivan saavutettu. Työssä yleisillä työmarkkinoilla oli 12 prosenttia, tukityöhön sijoitettuna 9 prosenttia, työvoimakoulutuksessa 10 prosenttia ja työharjoittelussa 1 prosentti. Rekisterissä ei ollut enää 22 prosenttia osallistujista. Verrattuna vuotta 2003 ja 2004 on tilanne parantunut siten, että työttömien määrä ammatillisen työvoimakoulutuksen suorittaneista on laskenut 41 prosenttiin 43 prosentista.

Tukityöllistäminen edistänyt keskimääräistä paremmin työllistymistä Länsi-Suomessa

Kolme kuukautta tukityöllistämiskurssin jälkeen Länsi-Suomen läänissä oli keskimäärin 48,4 prosenttia tukityöllistetyistä työttömänä. Tämä alitti koko maan keskiarvon 50,8 prosenttia. Myös kaikkien alueiden omat luvut alittivat valtakunnallisen keskiarvon. Tukityöllistämisen jälkeen oli helpompi saada töitä Länsi-Suomen läänissä kuin koko Suomessa. Länsi-Suomessa vähiten työttömiä oli Pohjanmaalla, 45,3 prosenttia, ja eniten Keski-Suomessa, 49,8 prosenttia. Tulokset heijastelevat Pohjanmaan sekä Etelä-Pohjanmaan vireää työllisyystilannetta ja kehittyvää elinkeinoelämää.

Työministeriön työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastoille asettaman tulostavoitteen mukaan tavoitteena on vuonna 2003 ollut, että työttömänä on 3 kuukautta työllistämiskurssin jälkeen enintään 51 prosenttia työllistettynä olleista. Valtakunnallinen toteuma on ollut vuonna 2003 52 prosenttia ja vuonna 2004 51 prosenttia. Länsi-Suomen läänin työvoima- ja elinkeinokeskusten tulokset ovat kaikki parempia kuin valtakunnallinen keskiarvo. Verrattuna vuoden 2003 tavoitelukuihin Länsi-Suomessa on myös saavutettu tavoitteet.

Rekrytointiongelmat vaihtelevat Länsi-Suomen maakunnissa

Työhallinnon yhtenä tavoitteena on turvata työvoiman saantia työnantajille. Kun työnantajat ovat ilmoittaneet avoimia työpaikkoja työvoimatoimistoon haettaviksi, ei kuitenkaan aina ole löytynyt työntekijöitä tarjottuihin töihin. Näitä ongelmia on määrällisesti eniten Suomessa ollut työministeriön viimeksi 5.1.2005 julkaiseman selvityksen mukaan ollut Uudellamaalla.

Länsi-Suomen läänissä rekrytointiongelmien määrä vuodesta 2003 vuoteen 2004 kasvoi Satakunnassa, 86 prosenttia, ja Pirkanmaalla, 37 prosenttia. Länsi-Suomen läänissä rekrytointiongelmat ovat vähentyneet Varsinais-Suomessa, 15 prosenttia pienemmiksi vuonna 2004 verrattuna vuoteen 2003. Toimialoista ovat rekrytointiongelmissa kärsineet eniten terveydenhuollon ja sosiaalityön toimialojen työnantajat. Valtakunnallisesti rekrytointiongelmat vähentyivät 6 prosenttia vuodesta 2003 vuoteen 2004. Aikavälillä 1996 - 2004 rekrytointiongelmien määrät vaihtelivat suuresti. Tämä selittyi osittain myös taloudellisen tilanteen muutoksilla Suomessa.

Koko Suomen keskiarvo rekrytointiongelmia kokeneista työpaikoista on 5 prosenttia. Länsi-Suomen läänin työvoima- ja elinkeinokeskusten alueet asettuvat pääosin koko Suomen keskimääräiselle tasolle. Etelä-Pohjanmaa 11 prosentin rekrytointiongelmillaan on kuitenkin huomattavasti ongelmallisempi kuin muut Länsi-Suomen läänin maakunnat. Vähiten rekrytointiongelmia on ollut Keski-Suomessa, 4 prosenttia.

Rekrytointiongelmat perustuvat työnhakijoiden ominaisuuksiin, työpaikan ominaisuuksiin, työmarkkinoiden toimivuuteen tai työvoimapulaan. Vuonna 2004 kohdistuivat työvoiman rekrytointiongelmat useimmiten työpaikan ominaisuuksiin. Työnhakijan ominaisuuksiin perustuvat syyt olivat syynä vajaassa 40 prosentissa rekrytointiongelmista vuonna 2004. Tutkimuksen mukaan työvoimatoimisto voi vaikuttaa alle puoleen rekrytointiongelmista. Muina ratkaisukeinoina työvoimahallinnon toimien lisäksi ovat työnantajan toimenpiteet ja muiden toimijoiden toimenpiteet.

Maistraatit saavuttaneet tavoitteitaan keskimääräistä paremmin Länsi-Suomessa

Maistraatit ovat monitoimialaisia valtion paikallishallintoviranomaisia. Niitä ohjaa maistraattien eri toimialoilla useampi keskushallinnon viranomainen, kuten oikeusministeriö, patentti- ja rekisterihallitus ja sisäasiainministeriö. Hallinnollisesti maistraatit ovat lääninhallitusten alaisia, ja keskushallintoviranomaisena toimii sisäasiainministeriö.

Länsi-Suomen läänissä toimii 13 maistraattia. Sisäasiainministeriö on antanut toimeksiannoksi arvioida maistraattien toiminnassa vuosittien keskimääräistä tarkastusaikaa maistraateittain holhous-toimen lupahakemusten käsittelyaikaa, asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyaikaa, isyyden tunnustamisen vahvistamisen käsittelyaikaa sekä siviilivihkimisiä ja parisuhteiden rekisteröintejä suhteessa asukaslukuun. Osa näistä arviointikohteista vastasi maistraattien tulostavoitteita, jotka oli asetettu maistraattien ja lääninhallituksen välisissä tulosneuvotteluissa maistraateille. Seuraavasta taulukosta ilmenevät maistraattien arviointikohteiden kerätyt tulokset.

Taulukko 8. Maistraattien arviointikohteiden tulokset maistraateittain vuonna 2004.

Maistraatti	Keskimääräinen käsittelyaika päivinä				Siviilivihkimiset lkm	Parisuhteen rekisteröinnit lkm
	Vuosittil	Holhous-toimen lupahakemukset	Asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitukset	Isyyden tunnustamisen vahvistaminen		
Pori	36,0	18,1	5,0	1,0	297	3
Rauma	58,8	15,8	5,0	1,1	59	0
Salo	98,7	45,1	10,6	6,9	144	1
Turku	114,2	24,2	13,7	3,1	643	15
Turunmaa	153,6	20,0	15,8	1,1	11	0
Vakka-Suomi	146,3	15,6	32,5	3,1	142	0
Jyväskylä	94,0	48,6	5,2	2,0	370	5
Jämsä	185,8	51,7	10,0	2,3	53	0
Saarijärvi	174,2	79,4	20,4	1,8	62	0
Kokkola	117,9	35,9	7,6	1,7	79	1
Seinäjäoki	108,3	17,6	9,0	1,8	171	1
Vaasa	160,7	26,8	15,3	1,3	215	1
Tampere	107,8	20,0	6,0	2,8	934	10

Vuositilien keskimääräinen tarkastusaika holhustoimessa vaihteli maistraateittain

Edunvalvojat ovat tietyin rajauksin velvollisia tekemään vuositilit maistraatille edunvalvon-
nassa olevien päämiesten omaisuudesta, tuloista ja tapahtumista vuoden aikana. Näiden
holhoustilien keskimääräinen tarkastusaika maistraateittain oli tarkastelun kohteena pe-
ruspalvelujen arvioinnissa vuodelta 2004. Maistraattien tulostavoitteena oli vuonna 2004,
että saapuneet holhustoimen lupahakemukset sekä edunvalvojan ja edunvalvojan sijai-
sen määräämistä koskevat asiat käsitellään sekä päätöstilit tarkastetaan viipymättä. Tavoit-
teena oli lisäksi, että määräaikana jätetyt vuositilit tarkastetaan riittävällä tarkkuudella vii-
meistään sen vuoden aikana, jona tili on jätetty maistraattiin. Kuntien edunvalvontapalvelut
olivat myös arviointikohteena peruspalvelujen arvioinnissa 2004. Kun edunvalvojen koulu-
tustaso sekä toimeksiantojen määrä arviointitulosten mukaan vaihteli huomattavasti, se
heijastui myös maistraateille tulevien holhoustilien laatuun ja määrään.

Vuositilien tarkastusaika koko maassa oli keskimäärin tilastotietojen mukaan vuonna 2004
ollut 130 päivää laskettuna käytössä olevista maistraattien keskiarvoista. Tämä ei kuiten-
kaan anna täsmällistä kuvaa kuin maistraattien välisestä keskiarvosta, koska tällä laskenta-
tavalla kaikki maistraatit ovat mukana yhtä suurella painoarvolla riippumatta tarkastettujen
holhoustilien määrästä. Pohjalukuja oikean keskiarvon laskemiseksi ei kuitenkaan ollut
saatavilla. Länsi-Suomen läänin maistraateissa holhoustilien tarkastusajat vaihtelivat hu-
omattavasti. Lyhin keskimääräinen vuositilien tarkastusaika oli ollut Porin maistraatissa, 36
päivää, ja pisin Jämsän maistraatissa, 186 päivää. Holhoustilit saapuivat myös pääosin
maistraatteihin tiettyyn määräaikaan mennessä. Tällöin niiden tarkistamista ei voitu jakaa
tasaisesti koko vuodelle, vaan tilit kerääntyivät tarkistettaviksi pääosin suurena eränä. Tilan-
teeseen vaikuttivat sekä maistraatin käytössä olevat resurssit että tilien laatu ja määrä. Myös
muu työtilanne vaikutti siihen, missä ajassa maistraatissa oli mahdollisuus tarkistaa holho-
ustilit. Holhoustilien vaikeusaste ja laajuus vaihtelivat myös huomattavasti.

Holhustoimen luvat käsiteltiin nopeasti Länsi-Suomen maistraateissa

Holhustoimen lupahakemusten käsittelyaika maistraateittain oli toinen maistraatteja kos-
kevista arviointikohteista. Edunvalvoja tarvitsee tiettyihin toimiin tuomioistuimen tai maist-
raatin luvan. Maistraatin luvan edunvalvoja tarvitsee, jotta hän voi päämiehensä puolesta
muun muassa ostaa tai myydä kiinteää omaisuutta, pantata omaisuutta, ottaa muuta lainaa
kuin valtion takaamaa opintolainaa tai myydä asunto-osakkeita. Maistraatti voi myöntää edellä
tarkoitettun luvan, jos oikeustoimi tai toimenpide, johon lupaa haetaan, on päämiehen edun
mukainen. Jos edunvalvoja ryhtyy luvanvaraiseen toimeen ilman maistraatin lupaa, ei oike-
ustoimi sido päämiestä. Jälkikäteisellä luvalla tilanne voidaan korjata.

Yleisimpiä tilanteita, joissa maistraatin lupa tarvitaan, ovat asuntokaupat. Käsittelyajalle ei
ollut asetettu valtakunnallisia tavoitteita. Länsi-Suomen maistraatit pitivät tärkeänä nopeaa
lupamenettelyä. Siksi siihen oli erityisesti panostettu. Länsi-Suomen läänin maistraatit kä-
sittelivät holhustoimen lupahakemuksen keskimäärin 32 päivässä. Tämä alitti selkeästi
valtakunnallisen keskiarvon 40 päivää. Länsi-Suomessa käsittelyaika vaihteli Vakka-Suo-
men maistraatin 16 päivästä Saarijärven maistraatin 79 päivään vuonna 2004. Parhaimman
tuloksen saavuttanut Vakka-Suomen maistraatti panostanut erityisesti holhustoimeen ja
sen resursseihin, kun taas heikoimman tuloksen saanut Saarijärvi kärsi resurssipulasta
holhustoimessa.

Asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitukset käsiteltiin nopeasti Länsi-Suomen maistraateissa

Maistraatit toimivat patentti- ja rekisterihallituksen kauppaja yhdistysrekisterien paikallisviranomaisina. Maistraatit ottavat vastaan ja käsittelevät muun muassa asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoituksia. Asunto-osakeyhtiöitä koskevien kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyaika oli keskimäärin 10 päivää vuonna 2004 Länsi-Suomen maistraateissa, mikä alitti tavoitteena olleen alle 0,5 kuukauden käsittelyajan. Länsi-Suomen keskiarvo laskettiin kaikista yksittäisistä asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoituksista, joten se poikkeaa maistraattien keskiarvoista lasketusta keskiarvosta. Länsi-Suomen läänin maistraateissa keskimääräiset käsittelyajat vaihtelivat Porin ja Rauman maistraattien 5 päivästä Vakka-Suomen maistraatin 33 päivään. Hyvä tulos kertoo kehittyneestä käsittelyprosessista. Yhtiöjärjestyksen muutosta koskevien muutositmoitusten käsittelyaika oli pidempi kuin hallituksen tai isännöitsijän muutosta koskevien, vähempitöisten muutosten käsittelyaika. Esitetyt luvut kattoivat kaikki asunto-osakeyhtiöiden muutositmoitukset ja muodostivat niistä keskiarvon. Asunto-osakeyhtiöt eivät joutuneet täydentämään ilmoituksiaan, vaan ne oli mahdollista rekisteröidä ilman suurempia korjauksia tai muutoksia. Pidemmät käsittelyajat joissakin maistraateissa voivat selittyä puutteellisilla tai korjausta vaativilla monimutkaisilla kaupparekisteri-ilmoituksilla. Toinen syy on voinut olla maistraattien resurssipula, kun resursseja on kohdennettu toiseen tulosalueeseen viranomaisen sisällä. Jos tuloksia halutaan parantaa, se edellyttää sisäasiainministeriön myöntämiä lisäresursseja heikommin vertailussa menestyneille maistraateille.

Isyyden tunnustamisen vahvistamisen käsittelyaika vaihteli maistraateittain

Isyys voi perustua lakimääräiseen olettamaan vanhempien avioliiton perusteella, tuomioistuimen vahvistamaan isyyteen tai isyyden tunnustamiseen, jonka maistraatti vahvistaa. Isyyden tunnustamisen vahvistamiselle ei ole asetettu valtakunnallista käsittelyaikatavoitetta. Valtakunnallinen keskimääräinen vahvistusaika isyyden tunnustamiselle oli 2 päivää vuonna 2004. Länsi-Suomen läänissä isyyden tunnustamisen käsittelyaika vaihteli Porin maistraatin 1 päivästä Salon maistraatin 7 päivään. Isyyden tunnustamisen vahvistamiseen käytetty keskimääräinen aika oli huomattavan lyhyt verrattaessa holhoustilien tarkistusaikaan. Tämä selittyi myös asioiden ja asiakirjojen vaativuuden huomattavalla erolla. Isyyden tunnustamisen vahvistaminen edellyttää selkeitä ja lyhyitä tarkistuksia asiakirjoista, kun taas holhoustilit ovat usein monimutkaisia, ja niissä voi olla hyvinkin runsaasti materiaali koko tilivuoden ajalta. Maistraattikohtaiset erot isyyden vahvistamisen käsittelyaikojen eroille voivat selittyä sekä maistraattien resurssieroilla suhteessa työmääriin että tehtävien erilaisella priorisoinnilla eri maistraateissa.

Siviilivihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit /asukasluku maistraateittain

Maistraattien henkikirjoittajat toimittavat siviilivihkimisiä ja rekisteröivät parisuhteita. Länsi-Suomen läänin maistraatit olivat vuonna 2003 arvioineet siviilivihkimisten ja parisuhteiden rekisteröintien määräksi vuonna 2004 2 655 kappaletta. Siviilivihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit kuitenkin kasvattivat suosiotaan siten, että toteuma oli yhteensä 3 217 siviilivihkimistä ja parisuhteen rekisteröintiä. Suosituimpia vihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit olivat Tampereen ja Turun maistraateissa, vähiten niitä toimitettiin Turunmaan maistraatissa. Suuremmilla paikkakunnilla olivat siviilivihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit selkeästi suosituimpia kuin pienemmillä paikkakunnilla, mikä voi kertoa perinteiden ja kirkollisen vihkimisen suosiosta pienemmillä paikkakunnilla. Suhteutettuna väestöpohjaan on Turunmaalla ollut 0,1 prosenttia väestöstä siviilivihitty, kun taas Tampereella on 1 prosentti ja Turussa 0,8 prosenttia väestöstä siviilivihitty tai rekisteröinyt parisuhteensa vuonna 2004. Suhdeluvut on laskettu siten, että siviilivihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit on suhteutettu asukaslukuun laskien, että kukin toimitus koskee kahta asukasta.

Länsi-Suomen läänin maistraattien henkikirjoittajien toimittamat siviilivihkimisten määrä vaihteli Turunmaan 11:sta Tampereen 934:ään. Parisuhteita rekisteröitiin eniten, 15 kappaletta, Turun maistraatissa. Jämsän, Rauman, Saarijärven, Turunmaan ja Vakka-Suomen maistraateissa ei vuonna 2004 rekisteröity yhtään parisuhdetta.

Lähteet

Alueellistamisen periaatteet ja linjaukset. Alueellistamisen koordinaatioryhmä. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 19.1.2004

AKO-profiilit, syksy 2004. Sisäasiainministeriö. Aluekeskusohjelman julkaisu. 1.10.2004.

Hyvä yhteiskunta kaikenikäisille. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko väestönkehityksestä, väestöpolitiikasta ja ikärakenteen muutokseen varautumisesta VNS 8/2004

Nuorten tekemien rikosten nopeutettu käsittely. Työryhmäraportti. Oikeusministeriön työryhmämietintö 2002:3

Oikeusministeriön toimintakertomus 2003

Parempaa palvelua, tehokkaampaa hallintoa. Valtioneuvoston selonteko keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Luonnos 11.1.2005 Sisäasiainministeriön julkaisu.

Poliisin sähköisen asioinnin kehittäminen. Työryhmäraportti. Sisäasiainministeriön julkaisu 5/2005. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma 24.6.2003

Rekrytointiongelmien työvoimatoimistoihin ilmoitettujen paikkojen osalta, syyskuu 2004.

Hanna Hämäläinen. Työministeriön toimeenpano-osaston julkaisu 5.1.2005

Työministeriön toimintakertomus 2003

Työmarkkinatuen aktivointi – yhteiskuntatakuu pitkäaikaistyöttömille. Työhallinnon julkaisu 347/2005. Työministeriö 2005.

Paikallisten ja alueellisten palvelujen yhteinen palvelustrategia julkisten asiakaspalvelujen turvaamiseksi 2005-2007. Valtioneuvoston periaatepäätös. Luonnos 2.12.2004. Sisäasiainministeriö.

Arviointiryhmä

Mäkinen-Jaakkola Leena, erikoissuunnittelija, Turun toimipaikka (karttavastaava)

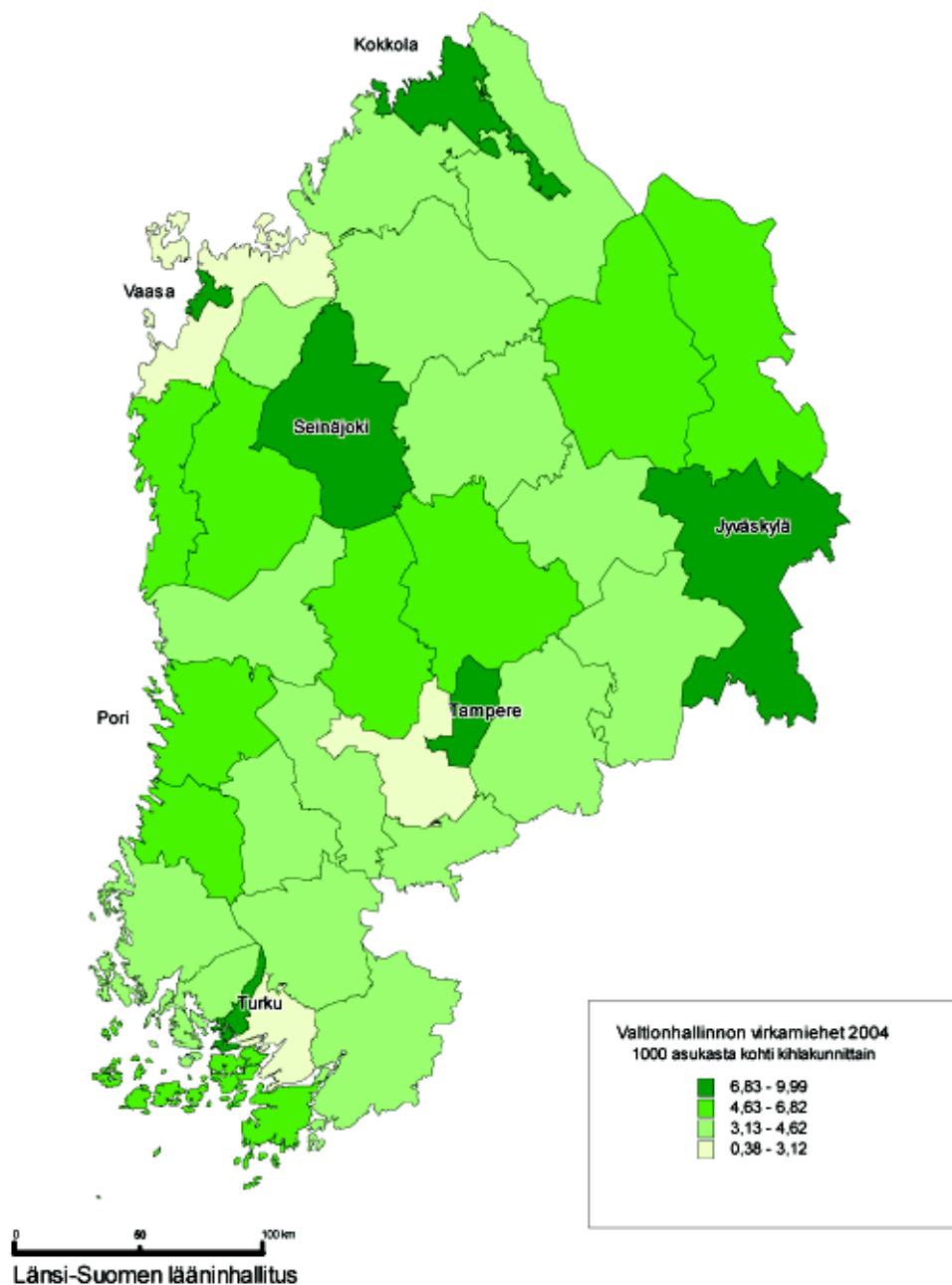
Peltola Ulla, ylitarkastaja, Turun toimipaikka (teemavastaava)

Sinisalo Marjatta, esittelijä, Turun toimipaikka

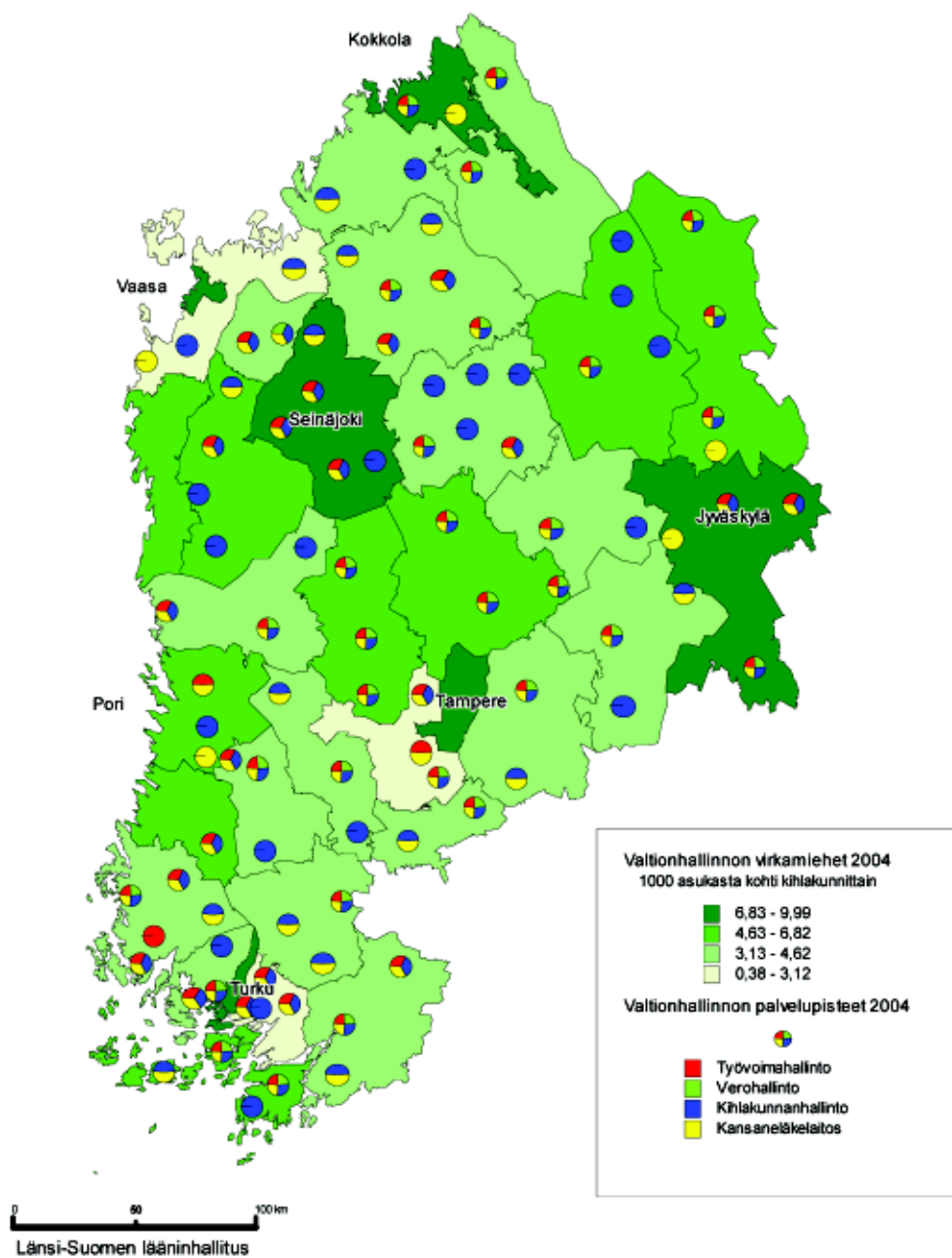
Tamminen Ritva, suunnittelija, Turun toimipaikka

Urrio Päivi, ylitarkastaja, Jyväskylän alueellinen palveluyksikkö

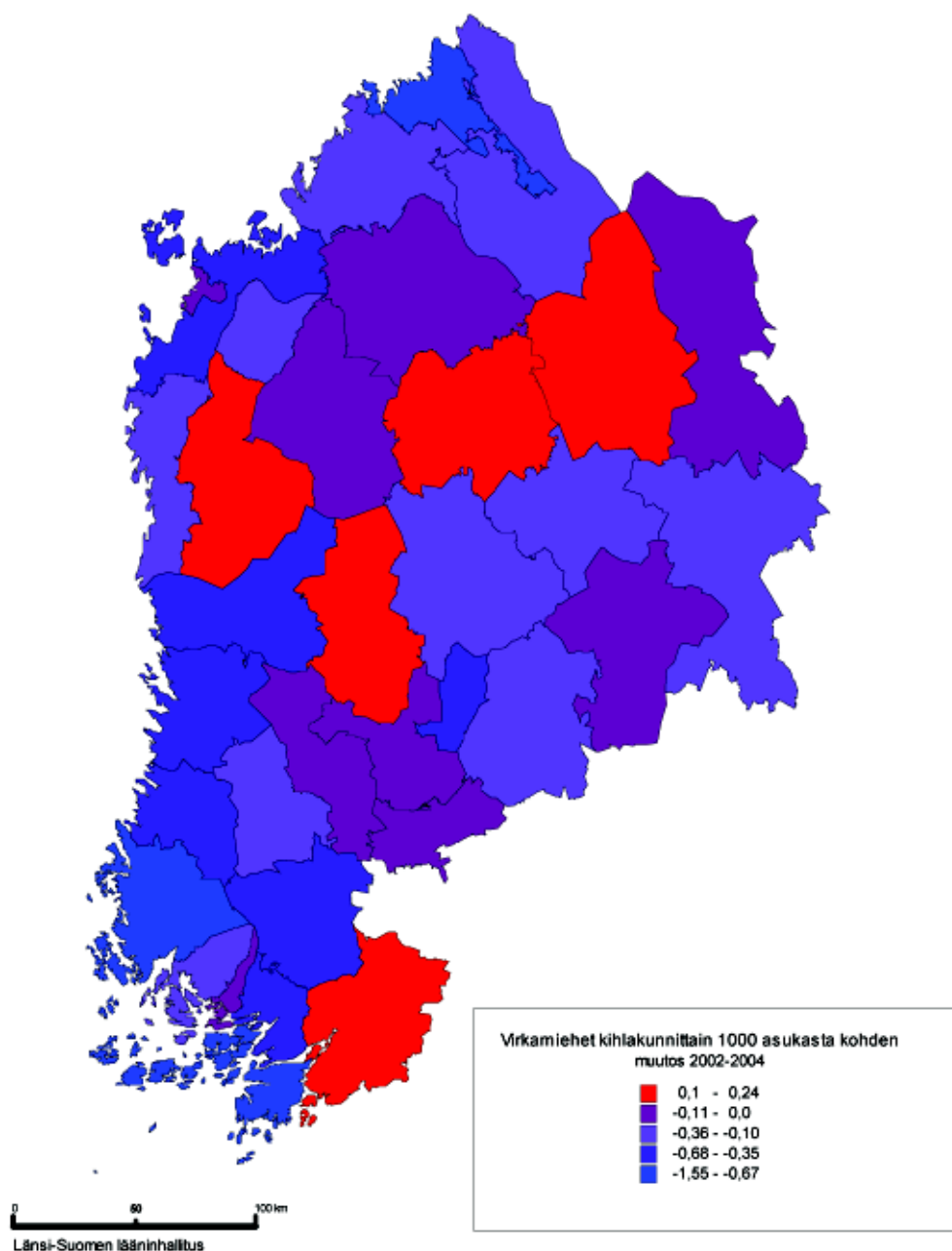
Kartta 1. Valtiohallinnon virkamiehet kihlakunnittain Länsi-Suomen läänissä vuonna 2004.

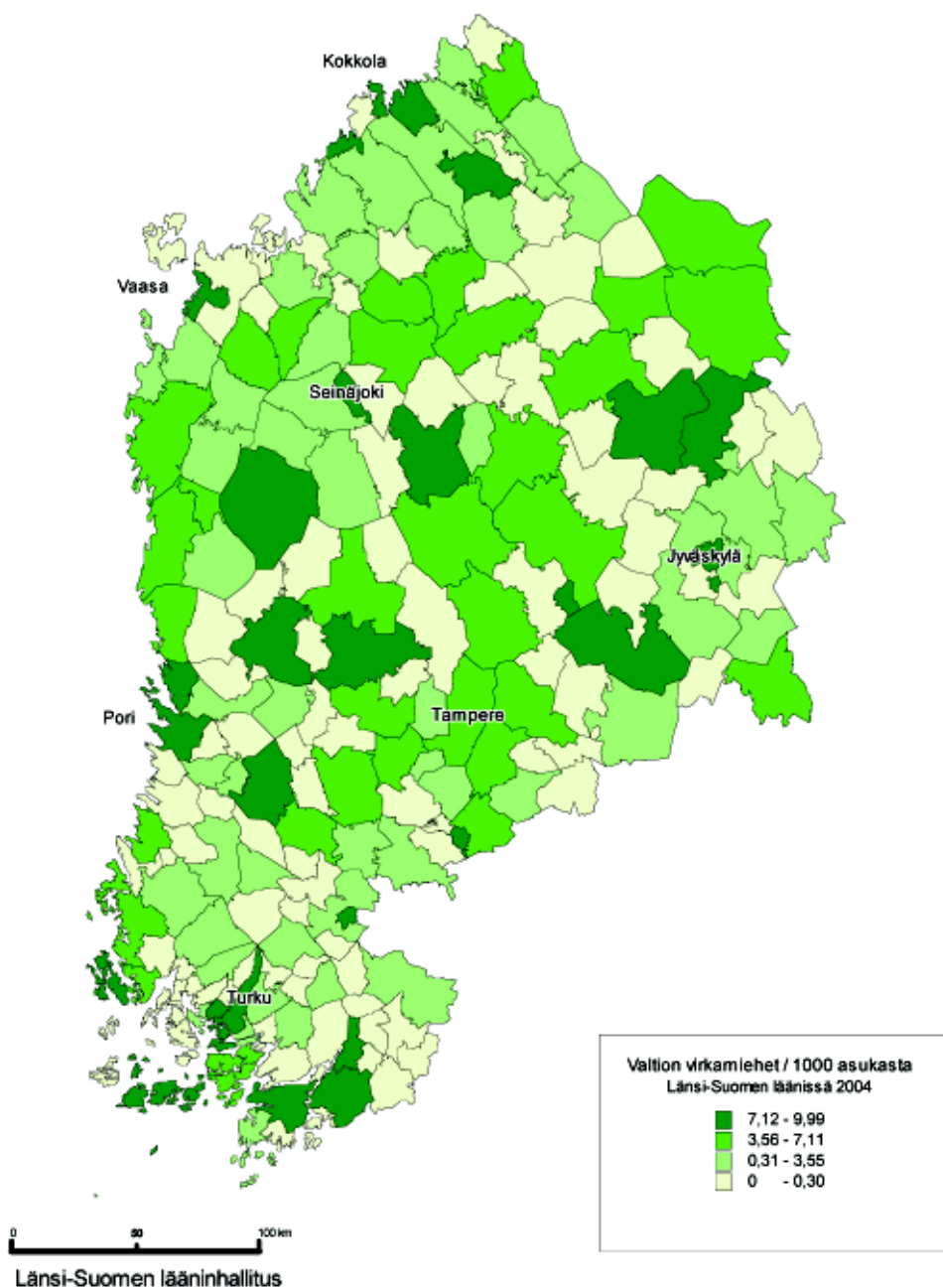
Kartta 2. Valtionhallinnon virkamiehet ja palvelupisteet kihlakunnittain Länsi-Suomen läänissä vuonna 2004.

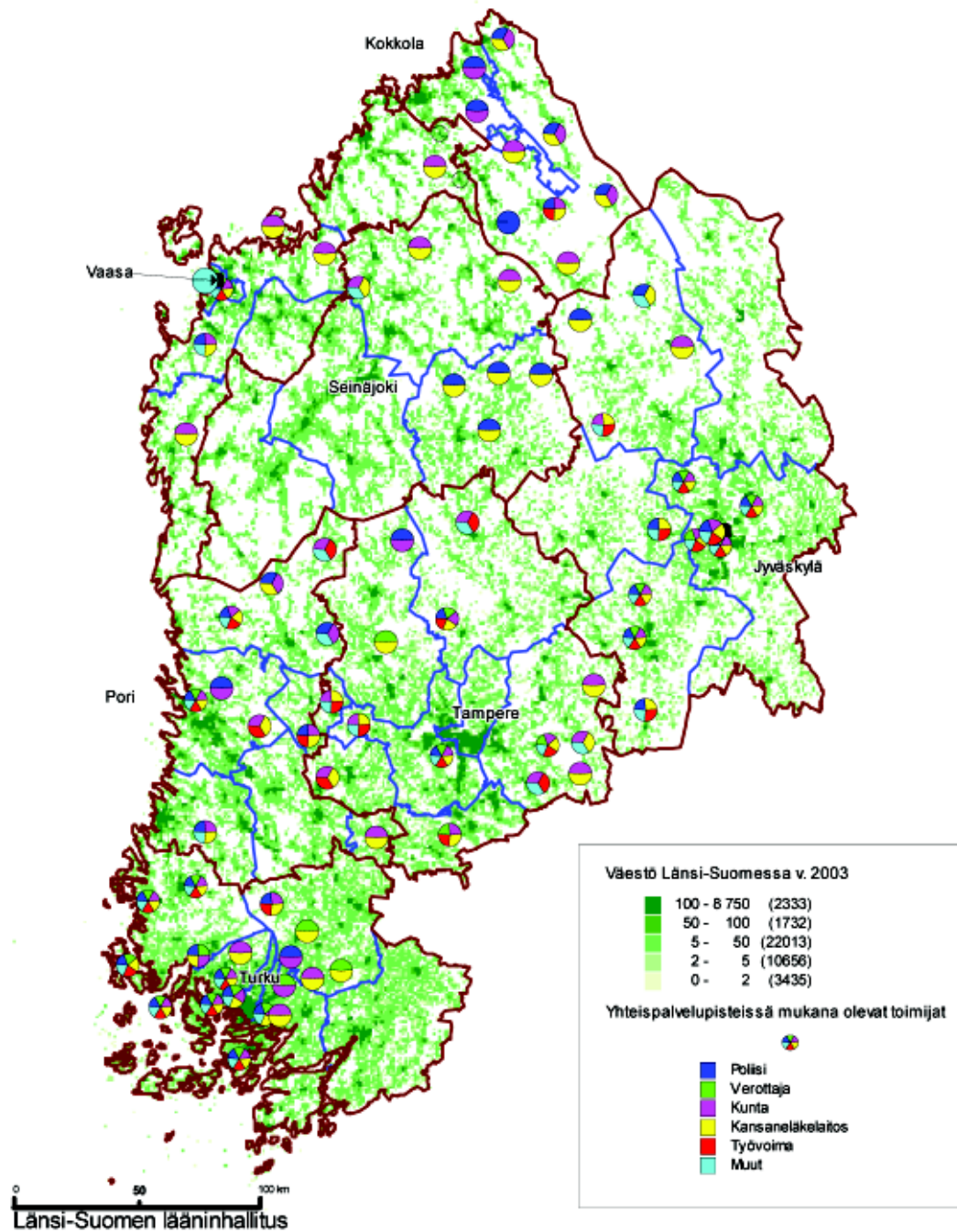
Kartta 3. Muutos virkamiesten määrässä suhteessa väestöön kihlakunnittain Länsi-Suomen läänissä 2002- 2004.

Kartta 4. Valtion virkamiehet kunnittain Länsi-Suomen läänissä vuonna 2004.

Kartta 5. Yhteis palvelupisteet suhteessa väestöön Länsi-Suomen läänissä vuonna 2004.

11.2 Kuntien edunvalvontapalvelujen järjestäminen

Johtopäätökset

1. Kunnilla on vastuu edunvalvontapalvelujen järjestämisestä niille kuntalaisille, joiden kyky huolehtia omista taloudellisista asioistaan on heikentynyt sairauden tai muun syyn johdosta. Edunvalvojan on huolehdittava sekä päämiehen omaisuudesta että hyvinvoinnista. Yli puolet kunnista tuotti edunvalvontapalvelut virkatyönä. Muut kunnat ostivat palvelut toiselta kunnalta tai yksityiseltä palveluntuottajalta. Edunvalvontatehtävien määrä vaihteli huomattavasti edunvalvojittain. Edunvalvojista yli puolet hoiti tehtävää sivutoimisena, eikä heillä ollut sijaista. Päämiehet saivat hyvin palvelut omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Päämies asioi yleisen edunvalvojan kanssa henkilökohtaisesti pääosin kerran kuukaudessa tai harvemmin. Edunvalvontaa ei välttämättä ole tarpeen sijoittaa ns. lähipalveluksi.

2. Yleiselle edunvalvojalle säädettyä pätevyysvaatimusta tulkittiin vaihtelevasti kunnissa. Edunvalvojien koulutustaso ja koulutusala vaihtelivat. Tehtävä edellyttää asiantuntemusta sekä päämiehen taloudellisten asioiden hoitamiseen että päämiehen henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin järjestämiseen.

3. Edunvalvojat oli kuntien organisaatioissa sijoitettu pääosin kunnan sosiaalitoimeen. Edunvalvojat voivat päätyä intressiristiiriitaan oman toimintaorganisaationsa kanssa, kun he edustavat sosiaalitoimen asiakkaana olevaa päämiestään.

Toimenpide-ehdotukset

1. Päätoimisuus, suuremmat toimialueet ja järjestelmälliset sijaisuusjärjestelyt voivat luoda mahdollisuudet edunvalvonnan kehittämiseksi. Palvelujen tuottamisen rakennetta voidaan kehittää esimerkiksi tilaaja-tuottaja-mallilla. Kunnat voivat seudullisella yhteistyöllä organisoida edunvalvontaa suurempiin yksikköihin.

2. Oikeusministeriö voi asettaa edunvalvontapalvelujen tuottamiselle määrälliset ja laadulliset tulostavoitteet. Yleisille edunvalvojille voidaan harkita yksilöidympiä pätevyysvaatimuksia oikeusministeriön johtamassa edunvalvontatoimen ja sitä koskevan lainsäädännön kehittämistyössä.

3. Edunvalvojien mahdollisuus toimia esteettömästi kunnan organisaatioissa on syytä turvata sijoittamalla edunvalvontaa muualle kuin kunnan sosiaali- tai terveystoimen yhteyteen. Edunvalvontatoimen organisointi esteettömästi voidaan myös ottaa mukaan oikeusministeriön edunvalvontatoimen kehittämistyöhön ja harkita, onko tarpeen säätää esteettömästä sijainnista säädöksellä.

Arviointiasetelma

Edunvalvonnasta

Edunvalvonnan tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajoa valtaisuuden, sairauden tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan. Tällaista henkilöä kutsutaan edunvalvojan päämieheksi. Tuomioistuin tai maistraatti voi asettaa henkilön edunvalvontaan. Täysi-ikäisen henkilön edunvalvontaan asettaminen perustuu yleensä sairauteen, henkisen toiminnan häiriintymiseen, heikentyneeseen terveydentilaan tai muuhun vastaavaan syyhyn, minkä vuoksi hän on kykenemätön valvomaan etuaan taikka huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista. Edunvalvontatehtävä kattaa sekä omaisuuden hoidon että henkilökohtaisen hyvinvoinnin turvaamisen. Täysi-ikäiselle määrätyn edunvalvojan tulee huolehtia siitä, että päämiehelle järjestetään sellainen hoito, huolenpito ja kuntoutus, jota on päämiehen huollon tarpeen ja olojen kannalta sekä päämiehen toivomukset huomioon ottaen pidettävä asianmukaisena.

Edunvalvontapalvelut voivat koskea sekä ikääntynyttä väestöä että nuorempaa väestönosaa. Päihteiden väärinkäyttö, ylivelkaantuminen tai muutoin oman elämäntilanteen hallitsemattomuus ovat aiheuttaneet sen, että yleisen edunvalvonnan päämiehet eivät enää ole aina ikääntyneitä tai sairauden vuoksi omia taloudellisia asioitaan hoitamaan kykenemättömiä, vaan nuorison osuus on kasvamassa. Väestön ikääntyminen vaikuttaa yleisen edunvalvonnan tarpeen lisääntymiseen. Tästä syystä on selvitetty vaihtoehtoja edunvalvonnalle: valtuutuksella voitaisiin korvata joissakin tapauksissa asettaminen edunvalvontaan. Tällöin henkilö valtuuttaisi toisen yksityishenkilön puolestaan hoitamaan taloudellisia asioitaan, kun päämies ei siihen enää sairauden tai muun syyn vuoksi kykene. Oikeusministeriö on valmistellut tätä koskevaa lainsäädäntöä, jotta kuntien järjestämälle yleiselle edunvalvonnalle saataisiin vaihtoehto.

Kunnan tuottamat edunvalvontapalvelut

Ensisijaisesti edunvalvojaksi on tarkoitus määrätä päämiehen omainen tai muu yksityishenkilö. Yleinen edunvalvonta on luotu toissijaiseksi järjestelmäksi kattamaan niitä tilanteita, joissa vapaaehtoiset, yksityiset toimet eivät riitä turvaamaan päämiehen etuja. Kunnilla on vastuu edunvalvontapalvelujen tuottamisesta alueellaan. Kuntien vastuu edunvalvonnan järjestämisestä perustuu lain holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä (1.4.1999/443) 2 §:ään, jonka mukaan kunta vastaa edunvalvontapalveluiden tuottamisesta alueellaan, jos maistraatti ja kunta eivät toisin sovi.

Kunnat voivat tuottaa edunvalvontapalvelut perustamalla yhden tai useamman yleisen edunvalvojan viran tai työsopimussuhteisen tehtävän. Virka tai tehtävä voi olla osa-aikainen. Virka tai tehtävä voidaan kunnassa yhdistää toiseen virkaan tai tehtävään, jollei yhdistäminen vaikuta edunvalvonnan puolueettomaan ja asianmukaiseen hoitamiseen. Virka tai tehtävä voidaan perustaa kuntien yhteiseksi siten kuin kuntalaissa (365/1995) säädetään. Kunnat voivat tuottaa edunvalvontapalvelut myös hankkimalla ne julkiselta tai yksityiseltä palvelun tuottajalta.

Kuntien tuottamat edunvalvontapalvelut arviointikohteena

Peruspalvelujen arviointikohteena vuonna 2004 olivat kuntien tuottamat edunvalvontapalvelut: edunvalvontapalvelujen kysyntä, tarjonta, saatavuus, laatu, tuottavuus ja taloudellisuus.

Yhteiskuntapoliittiset tavoitteet, joihin arviointikohteet liittyvät	Tavoitteita toteuttavat, tiedossa olevat toimenpidekokonaisuudet
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ihmisoikeuksien turvaaminen ja kehittäminen. ■ Perustuslain omaisuudensuojan turvaaminen suojajärjestelmällä niiden kansalaisten osalta, jotka eivät itse kykene huolehtimaan taloudellisista asioistaan. ■ Varautuminen väestön ikääntymiseen ja huoltosuhteen heikkenemiseen, jolloin myös edunvalvontatehtävien määrä voi lisääntyä. ■ Edunvalvonnan tarpeessa olevien taloudellisten asioiden hoito sekä edunvalvottavien henkilökohtaisen hyvinvoinnin turvaaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Yleinen edunvalvontajärjestelmä. ■ Suunnitteilla oleva valtuutusjärjestelmä, jossa henkilö voi valtuuttaa toisen puolestaan huolehtimaan taloudellisista asioistaan, kun valtuuttaja ei siihen enää sairauden tai muun syyn vuoksi kykene. ■ Yhteistyö yleisen edunvalvonnan, sosiaali- ja terveystoimen ja kolmannen sektorin kanssa päämiehen hyvinvoinnin turvaamiseksi ja taloudellisten riskien vähentämiseksi.

Arviointikysymykset

<ul style="list-style-type: none"> ■ Edunvalvontapalvelujen kysyntä ■ Edunvalvontapalvelujen tarjonta ja saatavuus ■ Edunvalvontapalvelujen tuottaminen ■ Edunvalvontapalvelut kunnan organisaatiossa ■ Edunvalvonnan tuottavuus ja taloudellisuus ■ Edunvalvontapalvelujen laatu ■ Edunvalvontapalvelut päämiehen kielellä, suomeksi tai ruotsiksi ■ Päämiehen henkilökohtainen asiointi edunvalvojan kanssa

Arviointimittarit

<ul style="list-style-type: none"> ■ Päämiesten määrä suhteessa kunnan asukaslukuun ■ Päämiesten määrä suhteessa kunnan ikääntyneeseen väestöön ■ Henkilöstön määrä edunvalvontatoimessa kunnittain ■ Päämiesten määrä edunvalvojaa kohden ■ Edunvalvonnan tuottamistapa: virkatyönä tai ostopalveluna ■ Yleisen edunvalvojan sijainti kunnan organisaatiossa ■ Päämiehiltä oikeusministeriön ohjeen mukaan perityt palkkiot ■ Edunvalvonnasta aiheutuvat kustannukset (ennen päämiehiltä perittävää palkkiota) päämiestä kohden ■ Yleisen edunvalvojan koulutus ■ Yleisen edunvalvojan päätoimisuus ■ Sijaisuusjärjestelyt ■ Yleisen edunvalvojan palvelut päämiehen kielellä ■ Henkilökohtainen asiointi päämiehen tai yleisen edunvalvojan aloitteesta
--

Arviointitulokset

Yleinen edunvalvonta kohdistui harvoin

Länsi-Suomen läänissä oli 31.12.2003 1 848 269 asukasta. Asukkaista 6 586, 0,4 prosenttia, oli yleisen edunvalvojan päämiehiä. Länsi-Suomen läänin väestöstä 146 103 henkilöä, 8 prosenttia, oli yli 75-vuotiaita. Päämiesten määrä vastaa 4,5 prosenttia yli 75-vuotiaista. Yleisen edunvalvonnan päämiehet eivät kuitenkaan aina ole yli 75-vuotiaita. Nuorten osuus lisääntyy luottokorttien ja kulutusluottojen, päihteiden ja terveydellisten ongelmien myötä.

Edunvalvonnassa olevien osuus vaihteli huomattavasti kunnittain. Suhteessa väestöön eniten päämiehiä oli edunvalvonnassa Siikaisten kunnassa: 1,18 prosenttia väestöstä. Yli 1 prosentti väestöstä oli edunvalvonnan päämiehinä myös Kinnulassa, Lavialla, Pihtiputaalla ja Hankasalmella. Suhteellisesti vähiten kuntalaisia oli edunvalvonnassa Nakkilassa, 0,05 prosenttia väestöstä. Myös Luvialla, Oripäässä, Mellilässä ja Korttesjärvellä oli alle 0,1 prosenttia väestöstä yleisessä edunvalvonnassa päämiehinä.

Vähemmän kuin 50 päämiestä oli 172 kunnassa, 84 prosentissa Länsi-Suomen läänin kunnista. 16 kunnassa, 8 prosentissa kunnista, oli 50 - 99 päämiestä, ja samoin 16 kunnassa 100 tai enemmän päämiehiä. Eniten päämiehiä oli Jyväskylän kaupungilla, 628 päämiestä. Jyväskylän kaupunki hoiti myös Jyväskylän maalaiskunnan ja Muuramen kunnan yleisen edunvalvonnan. Vähiten päämiehiä, 1 päämies kuntaa kohden, oli Mellilässä, Oripäässä, Särkisalossa ja Maksamaalla.

Arvioinnin perustana olevat tiedot kerättiin kyselyllä edunvalvojille sekä valmiista tilastotiedoista. Kysely koulutuksesta, asiointikielestä, henkilökohtaisesta asioinnista, tuottamisesta, sijoittumisesta kunnan organisaatioon, päätoimisuudesta ja sijaisista tehtiin maistraattien kautta yleisille edunvalvojille marras-joulukuussa 2004. Muulta osin tiedot perustuvat tilastokeskuksen tietoihin 31.12.2003 tilanteen mukaan sekä lääninhallituksen maistraattien ohjauksen ja valvonnan yhteydessä keräämiin tietoihin.

Lääninhallitus keräsi keväällä 2004 maistraattien kautta tiedot vuodelta 2003 yleisen edunvalvonnan päämiesten lukumäärästä, käytetyistä henkilötyövuosista, kustannuksista, päämiehistä yleistä edunvalvojaa kohden, kustannuksista päämiestä kohden sekä päämiehiltä perityistä palkkioista. Tiedot kerättiin valtion kunnille yleisen edunvalvonnan järjestämisestä suorittaman korvauksen laskemista ja maksamista varten. Tästä syystä tiedot on tilastoitu siten, että kukin edunvalvontapalvelujen järjestäjä on ryhmitelty omaksi ryhmäkseen. Jos kunta tuotti palvelun itse tai osti sen yksityiseltä palveluntuottajalta, se näkyy omana yksikkönään kyselyssä. Jos kunta osti palvelun toiselta kunnalta, näkyvät ostaneen kunnan tiedot palvelun myyneen kunnan luvuissa. Jokainen kunta, joka näkyy erikseen, on saanut erikseen lasketun korvauksen palvelujen tuottamisesta valtiolta. Osa toiselta kunnalta palvelun ostaneista näkyy kuitenkin tiedoissa erikseen omana yksikkönään.

Edunvalvojalla keskimäärin 54 päämiestä

Holhustoimen tehtäviin käytettiin vuonna 2003 Länsi-Suomen läänin kunnissa 116 henkilötyövuotta. Yleisen edunvalvojan tehtävissä toimi 122 henkilöä, joista suurin osa sivutoimisine. Päämiehiä oli 57 päämiestä edunvalvontaan käytettyä henkilötyövuotta kohden. Henkilötyövuosiin laskettiin mukaan myös muu henkilöstö kuin yleisen edunvalvojan tehtävässä toimivat, kuten toimistohenkilökunta edunvalvontatoimessa. Henkilötyövuodet muodostuvat useiden eri henkilöiden työpanoksista, eivätkä pääosin täysipäiväisesti holhoustointa hoitavien työpanoksesta.

Päämiehiä oli yhtä yleistä edunvalvojaa kohden vuonna 2003 keskimäärin 54 kappaletta. Yleinen edunvalvoja voi olla kunnan virkamies tai hallintosopimuksen perusteella kunnan ulkopuolinen palveluntuottaja, jolta kunta on ostanut palvelun. Alle 50 päämiestä oli 47 yleisellä edunvalvojalla. 55 yleisellä edunvalvojalla on 51 - 99 päämiestä. 100 tai enemmän päämiehiä edunvalvojaa kohden oli 20 yleisellä edunvalvojalla. Pienin määrä päämiehiä oli Luhangassa, 2 päämiestä. Suurin päämiesten määrä edunvalvojaa kohden, 288 päämiestä, oli sekä Huittisten kaupungissa että Jurvan kunnassa.

Keskimäärin Länsi-Suomen läänin kunnissa käytettiin yleiseen edunvalvontatoimeen yksi henkilötyövuosi kunnassa. Suurin henkilötyövuosien määrä, 12 henkilötyövuotta, käytettiin yleiseen edunvalvontaan Jyväskylän kaupungissa. Jyväskylän kaupunki hoiti myös Jyväskylän maalaiskunnan ja Muuramen kunnan yleiset edunvalvontapalvelut. Pienin henkilötyövuosien määrä, 0,01 henkilötyövuotta, käytettiin yleiseen edunvalvontaan Kyyjärven kunnassa.

Edunvalvonnan kustannukset ylittivät tuotot

Kunnat saavat valtiolta korvauksen edunvalvontapalvelujen tuottamisesta. Lisäksi ne saavat periä päämiehiltä oikeusministeriön ohjeen mukaiset palkkiot. Koska maksusta vapautettuja päämiehiä oli kuitenkin huomattavasti, eivät yleisestä edunvalvonnasta saadut tuotot kattaneet siitä aiheutuneita kustannuksia. Pääosin kunnat maksoivat edunvalvonnasta aiheutuvat kulut virkatyöstä aiheutuvina palkkoina ja sivukuluina.

Holhoustoimen kustannukset vuonna 2003 Länsi-Suomen läänin kunnissa olivat yhteensä 4 277 446 euroa. Päämiehiltä perityt palkkiot olivat 2 262 877 euroa. Tämän lisäksi kunnat saavat valtiolta korvauksen edunvalvontapalvelujen tuottamisesta. Vuoden 2003 edunvalvontapalvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kustannusten perusteella valtio maksoi Länsi-Suomen läänin kunnille korvauksena edunvalvontapalvelujen tuottamisesta 990 458 euroa. Korvaus oli toissijainen päämiehiltä perittyihin palkkioihin nähden.

Edunvalvontapalvelujen tuottajalle maksetaan korvauksena palvelujen tuottamisesta aiheutuneista nettokustannuksista puolet, vähintään kuitenkin 70 euroa ja enintään 240 euroa edunvalvontaa kohti sisäasiainministeriön asetuksen (15.12.2004/1125) mukaan vuonna 2005. Nettokustannuksilla tarkoitetaan palvelun tuottajalle aiheutuneita vuoden 2004 tilinpäätöksen mukaisia kustannuksia päämiehiltä perityillä palkkioilla vähennettyinä. Päämiehiltä saadaan periä oikeusministeriön ohjeen ”Edunvalvojan palkkion määräytymisen perusteet” (14.12.2001 3927/33/2001OM) mukaan. Ohjeen mukaan perusmaksu on 200 euroa. Sitä voidaan korottaa tietyillä perusteilla. Jos päämiehen tulot ja varallisuus alittavat tietyt rajat, ei maksua peritä lainkaan.

Eniten korvauksia päämiehiltä Turussa

Päämiehiltä perittyjen palkkioiden kokonaismäärä kuntaa kohden oli keskimäärin 14 506 euroa vuonna 2003. Yläneen kunta peri vähiten palkkioita päämiehiltä, 200 euroa. Eniten palkkioita päämiehiltä peri vuonna 2003 Turun kaupunki, 302 442 euroa. Turun kaupunki hoiti myös Liedon kunnan yleisen edunvalvonnan. Edunvalvontatehtävien määrä vaikutti oleellisesti kertyvien palkkioiden määrään. Edunvalvontatehtävien sisällölliset erot selittivät osaltaan palkkioiden vaihtelua – suuremman varallisuuden tai muuten vaikeammin hallinnoitavan omaisuuden edunvalvonta oli kalliimpaa kuin pienemmän.

Keskimäärin päämiestä kohden perittiin palkkiota 222 euroa. Tässä tarkastelussa laskettiin mukaan kunnat, jotka tuottivat itse virkатыönä palvelut tai ostivat ne yksityiseltä palveluntuottajalta. Ne kunnat, jotka ostivat palvelut toiselta kunnalta, näkyivät palvelut tuottaneen kunnan luvuissa. Osa palvelun ostaneista kunnista näkyi kuitenkin tilastoissa omina yksiköinä. Päämiehiltä perityt palkkiot maksettiin palvelun tuottajalle, kunnalle virkатыöstä ja yksityiselle palveluntuottajalle tämän tekemästä edunvalvontatyöstä. 39 kunnassa ei peritty lainkaan palkkiota päämiehiltä. Päämiestä kohden perittiin keskimäärin pienimmät palkkiot, 22 euroa, Yläneellä, ja suurimmat, 1 560 euroa Vampulassa. 43 kunnassa palkkio oli keskimäärin alle 200 euroa. 61 kunnassa palkkio oli 200 - 499 euroa. 10 kunnassa keskimääräiset päämiehiltä perityt palkkiot olivat keskimäärin 500 – 999 euroa. Keskimäärin 1000 euroa tai enemmän perittiin päämiehiltä kahdessa kunnassa palkkiota. Edunvalvontatehtävät voivat vaihdella sisällöltään huomattavasti, sekä yksittäisen edunvalvonnan teettämän työn määrän että sisällön osalta. Tämä selittää eroja niistä perityissä palkkioissa. Monimutkainen, paljon hallinnointia vaatinut edunvalvontatehtävä oikeuttaa korkeampaan palkkioon kuin selkeä ja vähätöinen.

Edunvalvonnan kustannukset keskimäärin 556 euroa

Edunvalvonnan kustannukset päämiestä kohden olivat keskimäärin 556 euroa vuonna 2003 Länsi-Suomen läänissä. Kustannukset laskettiin palvelun tuottajakohtaisesti: palvelun tuottanutta kuntaa kohden virkатыöstä ja yksityistä palveluntuottajaa kohden ostopalvelusta. Toiselta kunnalta palvelun ostanut kunta näkyi palvelun myyneen kunnan luvuissa. Joissakin tapauksissa tilastoitiin edunvalvontatiedot kuitenkin tilaajakunnalle. Suurimmat edunvalvonnan kustannukset päämiestä kohden olivat Lestijärven kunnassa, 1 984 euroa, ja pienimmät 121 euroa Alastaron kunnassa. 16 kunnan kustannukset olivat alle 200 euroa. 63 kunnassa keskimääräiset kustannukset olivat 200- 499 euroa, ja 63 kunnassa 500 - 999 euroa. 13 kunnassa keskimääräiset kustannukset olivat 1 000 euroa tai yli edunvalvontaa kohden. Kustannuseroa selittää osittain erilainen tuotantotapa – kalleimmassa kunnassa on palvelut ostettu yksityiseltä elinkeinonharjoittajalta, edullisimmassa tehty virkатыönä. Edunvalvontatehtävät voivat myös vaihdella sisällöltään huomattavasti, sekä yksittäisen edunvalvonnan teettämän työn määrän että sisällön osalta. Tämä osaltaan selittää myös eroja niistä aiheutuviissa kustannuksissa. Monimutkainen, paljon hallinnointia vaatinut edunvalvontatehtävä tulee kalliimmaksi kuin selkeä ja vähätöinen. Samat perusteet pätevät myös päämiehiltä perittyjen palkkioiden vertailussa.

Kunnat tuottivat edunvalvontapalvelut pääosin virkатыönä

Kunnilla on mahdollisuus järjestää edunvalvontapalvelut tuottamalla ne itse, ostamalla ne toiselta kunnalta tai yksityiseltä palveluntuottajalta.

Kunnat tuottivat vuonna 2004 itse 56 prosenttia edunvalvontapalveluista virkатыönä. Kunnista 44 prosenttia ei tuottanut itse edunvalvontapalveluja, vaan osti ne toiselta kunnalta tai yksityiseltä palveluntuottajalta. Kunnista 8 prosenttia osti palvelunsa yksityiseltä palveluntuottajalta tai kolmannelta sektorilta ja 36 prosenttia toiselta kunnalta. Yleistä edunvalvontaa hoidettiin hallintosopimuksen perusteella ostopalveluna: Salon maistraatin toimialueella kolmessa tapauksessa, Vaasan maistraatin alueella kahdessa. Kahdessa kunnassa mielenterveysseura vastasi yleisestä edunvalvonnasta. Yksi yleiseen edunvalvontaan erikoistunut yksityinen elinkeinonharjoittaja hoiti sopimuksen perusteella seitsemän kunnan yleiset edunvalvontapalvelut. Yksi kunta osti yleisen edunvalvontapalvelun matkailualan yritykseltä ja yksi kunta isännöitsijätoimistolta.

Kunnan virassa olevista yleisistä edunvalvojista 48 prosenttia oli kunnan sosiaalitoimen alaisuudessa, ja loput 52 prosenttia muualla kunnan organisaatiossa. Yhteistyö sosiaali- ja

terveystoimen kanssa oli usein tiivistä edunvalvottavien päämiesten ollessa sosiaali- ja terveystoimen asiakkaita. Edunvalvottavat olivat usein sairauden tai muun syyn vuoksi, joka on aiheuttanut edunvalvonnan tarpeen, samalla sosiaali- ja terveystoimen palvelujen asiakkaita. Muualla kuin sosiaalitoimessa edunvalvojan yleisin sijaintipaikka oli keskus- tai yleishallinnossa, mutta usein myös taloushallinnon yhteydessä. Yksittäistapauksissa saattoi yleinen edunvalvonta olla sijoitettuna rakennusvalvonnan tai maaseutuasiamiehen organisaatioon.

Suurin osa yleisistä edunvalvojista sivutoimisia

Vuonna 2004 Länsi-Suomen läänin 204 kunnan yleisiä edunvalvontapalveluja hoiti 122 yleistä edunvalvojaa, joista 36 prosenttia oli päätoimisia ja 64 prosenttia sivutoimisia.

Vain vajaalla puolella edunvalvojista, 48 prosentilla, oli sijainen. Suurin osa, 52 prosenttia yleisistä edunvalvojista oli ilman sijaista lomiansa tai muiden poissaolojensa ajan. Kun edunvalvojalla oli sijainen, sijaisena toimi joko toinen yleinen edunvalvoja tai muu henkilöstö. 47 prosentissa sijaisuustapauksista sijaisena toimi toinen edunvalvoja. 16 prosenttia sijaisen omaavista edunvalvojista ilmoitti sijaisekseen muun kuin yleisen edunvalvojan, kuten edunvalvontasihteerin, esimiehensä, toimistosihteerin, kanslistin tai muun. Loput, 37 prosenttia sijaisina toimineista henkilöistä, eivät olleet edunvalvontatoimen henkilöstöä, vaan toimivat päätehtävänänsä esimerkiksi pääkirjanpitäjänä tai arkistonhoitajana. Päätoimisista edunvalvojista ei 28 prosentilla ollut lainkaan sijaista.

Sijaisuusjärjestelyt olivat yksi suuri yleisten edunvalvojien ongelma, varsinkin pienemmissä yksiköissä. Vapaamuotoisissa kommentteissa tuotiin esille, että sijainen hoiti yleensä vain pakolliset juoksevat asiat. Muut työt jäivät varsinaiselle edunvalvojan hoidettaviksi loman jälkeen.

Kuntien järjestämien edunvalvontapalvelujen laatu

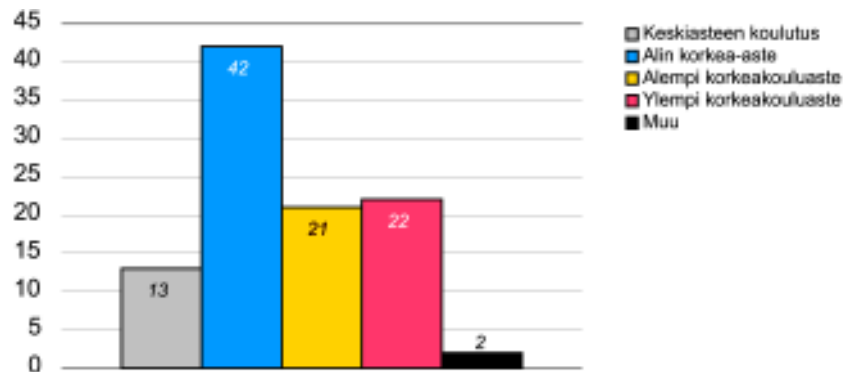
Yleisen edunvalvonnan laatuun vaikuttavat sekä edunvalvojan koulutus, kokemus että edunvalvottavien määrä. Syksyllä 2004 edunvalvojille tehdyssä kyselyssä selvitettiin sekä päämiesten määrä edunvalvoittain että edunvalvojien koulutus. Edunvalvojien työkokemusta ei selvitetty. Osana palvelun laatua selvitettiin myös päämiesten saama palvelu omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Edunvalvojilla useimmin yhteiskuntatieteellinen tai kaupallinen koulutus

Edunvalvonta vaatii sekä oikeustieteellistä että kaupallista osaamista. Suuret toimeksiantomäärät vaikuttavat myös edunvalvonnan laatuun. Jos edunvalvojalla on runsaasti päämiehiä, hänen kokemuksensa kasvaa, ja samalla ammattitaito. Toisaalta liiallinen määrä toimeksiantoja vaikeuttaa päämiesten asioiden hoitamista riittävällä laadulla. Yleisen edunvalvojan pätevyysvaatimukset on määritelty voimassa olevassa lainsäädännössä seuraavasti: lain holhoustoimen edunvalvontapalvelujen järjestämisestä (1.4.1999/443) 5 § mukaan yleisellä edunvalvojalla tulee olla sellainen taito ja kokemus, jota tehtävän asianmukainen hoitaminen edellyttää. Kunnissa oli tulkittu pätevyysvaatimusta vaihtelevasti. Koulutusala ja koulutusaste vaihtelivat huomattavasti. Kunnan palveluksessa olevan edunvalvojan tuli lisäksi täyttää kunnan mahdollisesti määräämät muut kelpoisuusvaatimukset.

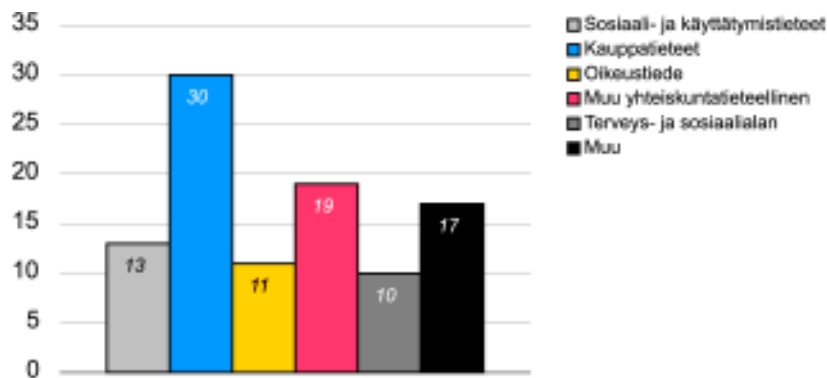
Puolella yleisistä edunvalvojista oli ylioppilastutkinto. Keskikoulun suorittaneita oli 24 prosenttia, kansa- tai kansalaiskoulun suorittaneita on 15 prosenttia. Peruskoulupohjalla yleisistä edunvalvojista toimi 8 prosenttia. Yhdellä edunvalvojalla oli muu yleissivistävä perus-

koulutus. Yleisin koulutusaste, 42 prosentilla, oli alin korkea-aste. Keskiasteen koulutus oli 13 prosentilla yleisistä edunvalvojista. Alempi korkeakouluaste oli 21 prosentilla ja ylempi korkeakouluaste 22 prosentilla yleisistä edunvalvojista. Tutkijakoulutusta ei ollut yhdelläkään yleisellä edunvalvojalla.

Kaavio 1. Yleisen edunvalvojan koulutusaste prosentteina Länsi-Suomen läänissä 2004.

Yleisten edunvalvojen koulutusala oli keskittynyt kaupalliseen ja yhteiskuntatieteelliseen koulutukseen, joka oli 74 prosentilla yleisistä edunvalvojista. Jaottelussa oli käytetty perustana tilastokeskuksen koulutusjaottelua. Oikeustieteellinen koulutus oli laskettu yhteiskuntatieteelliseksi koulutukseksi tilastokeskuksen jaottelun mukaan. Muuten koulutusala vaihteli huomattavasti: yleissivistävä koulutus oli viidellä edunvalvojalla, kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus seitsemällä, luonnontieteellinen koulutus yhdellä, tekninen koulutus kahdella, maa- ja metsätalouden koulutus neljällä, terveys- ja sosiaalialan koulutus yhdellätoista ja palvelualojen koulutus kahdella yleisellä edunvalvojalla ja kahdella muu toimistokoulutus.

Kaavio 2. Yleisen edunvalvojan koulutusala prosentteina Länsi-Suomen läänissä 2004.

Päämiehiä palveltiin hyvin sekä suomeksi että ruotsiksi

Kielilain (6.6.2003/423) mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Kielilain tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetty jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Kielellisiä oikeuksia on tarkemmin säädelty kielilaisissa sekä erityislaeissa.

Yleisille edunvalvojille tehdyssä kyselyssä kartoitettiin myös päämiesten asiointikieltä. Kysely rajoitettiin suomen ja ruotsin kieliin. 93 prosenttia päämiehistä sai aina edunvalvontapalvelut päämiehen kielellä. 6 prosenttia päämiehistä sai melkein aina palvelut omalla

kielellään. Vain yksi prosentti päämiehistä ei saanut edunvalvontapalveluja omalla kielellään. Päämiehistä 84 prosenttia käytti asioidessaan edunvalvojan kanssa suomen kieltä. Joko suomea tai ruotsia käytti 15 prosenttia päämiehistä. Ainoastaan yksi prosentti päämiehistä käytti asioidessaan yleisen edunvalvojan kanssa pelkästään ruotsin kieltä.

Länsi-Suomen läänin 204 kunnasta oli vuonna 2004 yksikielisesti suomenkielisiä 178 kuntaa, kaksikielisiä enemmistön kielenä suomi 5 kuntaa, kaksikielisiä enemmistön kielenä ruotsi 18 kuntaa ja yksikielisesti ruotsinkielisiä 3 kuntaa. Kielijaotus perustuu valtioneuvoston asetukseen virka- ja itsehallintoalueiden kielellisestä jaotuksesta vuosina 2003–2012 (1174/2002). Ottaen huomioon Länsi-Suomen läänin monipuolisen kielirakenteen, olivat tulokset henkilökohtaisesta palvelusta asiakkaan kielellä erinomaiset.

Henkilökohtainen asiointi harvinaista

Yleisille edunvalvojille suunnatussa kyselyssä kartoitettiin, kuinka usein he asioivat henkilökohtaisesti päämiehen kanssa. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää henkilökohtaisten tapaamisten määrä. Vastauksiin oli saatettu kirjata myös puhelinasiointia. Kaikki päämiehet eivät olleet tekemisissä henkilökohtaisesti edunvalvojan kanssa, joten läheskään aina ilmoitetuista prosentteista ei tullut yhteensä 100. Yleisiä suuntaviivoja asioinnin yleisyydestä on kuitenkin tulkittavissa vastauksista.

Edunvalvoja asioi usein myös omaisten kanssa tai esimerkiksi vanhainkodin henkilökunnan tai kotipalvelun kanssa. Valtaosa asioinnista tapahtui puhelimitse ja kirjeitse. Edunvalvojan aika ei usein riittänyt henkilökohtaisiin tapaamisiin, koska päämiehiä oli runsaasti. Useissa asioissa henkilökohtainen tapaaminen ei myöskään ollut välttämätöntä asian hoitamiseksi. Monet edunvalvojat ilmoittivat olevansa aina edunvalvontasuhteen alkaessa henkilökohtaisesti yhteydessä päämieheen.

Tulosten koodaamiseksi ilmoitetut prosentit ryhmiteltiin viiteen luokkaan. Taulukoissa vastaukset koottiin yhteen laskemalla, kuinka monta vastausta kohdistui kuhunkin luokkaan. Henkilökohtainen asiointi oli yleisempää päämiehen kuin edunvalvojan aloitteesta. Edunvalvojan aloitteesta asiointi kerran viikossa tai useammin oli selvästi harvinaisempaa kuin päämiehen aloitteesta yhtä tiheästi tapahtuva henkilökohtainen asiointi. Tähän vaikutti päämiesten ja samalla työn suuri määrä.

Taulukko 1. Päämiehen henkilökohtainen asiointi yleisen edunvalvojan kanssa päämiehen aloitteesta.

Prosenttiosuus vastauksista edunvalvojittain	Kerran viikossa tai useammin	Kerran kuukaudessa	Kerran puolessa vuodessa	Harvemmin kuin kerran puolessa vuodessa
1-9	39	21	16	0
10-25	44	58	52	18
26-50	13	26	28	36
51-75	2	0	1	28
76-100	2	1	1	28

Päämiesten yhteydenotot vaihtelivat huomattavasti. Vähiten ottivat yhteyttä laitoshoidossa olevat päämiehet. Aktiivisimpia yhteydenottajia, jotka kävivät tapaamassa edunvalvojaa, olivat sairauden vuoksi edunvalvontaan asetetut, jotka olivat kuitenkin aktiivisia tilaltaan. Edunvalvojan tarve ottaa yhteyttä päämieheen oli selkeästi vähäisempää.

Taulukko 2. Päämiehen henkilökohtainen asiointi yleisen edunvalvojan kanssa edunvalvojan aloitteesta.

Prosenttiosuus vastauksista edunvalvojittain	Kerran viikossa tai useammin	Kerran kuukaudessa	Kerran puolessa vuodessa	Harvemmin kuin kerran puolessa vuodessa
1-9	19	26	12	0
10-25	21	44	42	18
26-50	2	19	33	36
51-75	0	3	8	28
76-100	0	4	5	28

Päämiesten asiointi edunvalvojan kanssa kokonaisuutena oli varsin harvinaista. Henkilökohtaisen asioinnin luvuissa näkyivät osittain myös puhelinkeskustelut. Päämieskohtaiset erot olivat kuitenkin suuria. Asiointitiheyteen vaikutti sekä päämiehen muu elämäntilanne että päämiehen terveydentilan antamat mahdollisuudet asioida edunvalvojan kanssa. Asiointitiheys viittasi siihen, että yleistä edunvalvontaa ei asioinnin perusteella ole tarpeen sijoittaa niin sanotuksi lähipalveluksi, vaan voidaan harkita yleisen edunvalvontapalvelun tarjoamista laajemmalla toimialueella, jolloin myös päätoimisuus, sijaisuusjärjestelyt sekä erikoistuminen tulevat mahdollisiksi.

Lähteet

Edunvalvontavaltuutus. Holhouslainsäädännön tarkistamistyöryhmän mietintö. Oikeusministeriö, Työryhmämietintöjä 2004:13.

Holhoustoimen arviointi. HAUS. Kevät 2003.

Holhoustoimen uudistuksen seurantatutkimuksen ohjausryhmän raportti. Sisäasiainministeriön julkaisu 2003:26. Hyvä yhteiskunta kaikenikäisille. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko väestönkehityksestä, väestöpolitiikasta ja ikärakenteen muutokseen varautumisesta VNS 8/2004

Parempaa palvelua, tehokkaampaa hallintoa. Valtioneuvoston selonteko keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Luonnos 11.1.2005 Sisäasiainministeriön julkaisu.

Arviointiryhmä

Mäkinen-Jaakkola, Leena erikoissuunnittelija, Turun toimipaikka (karttavastaava)

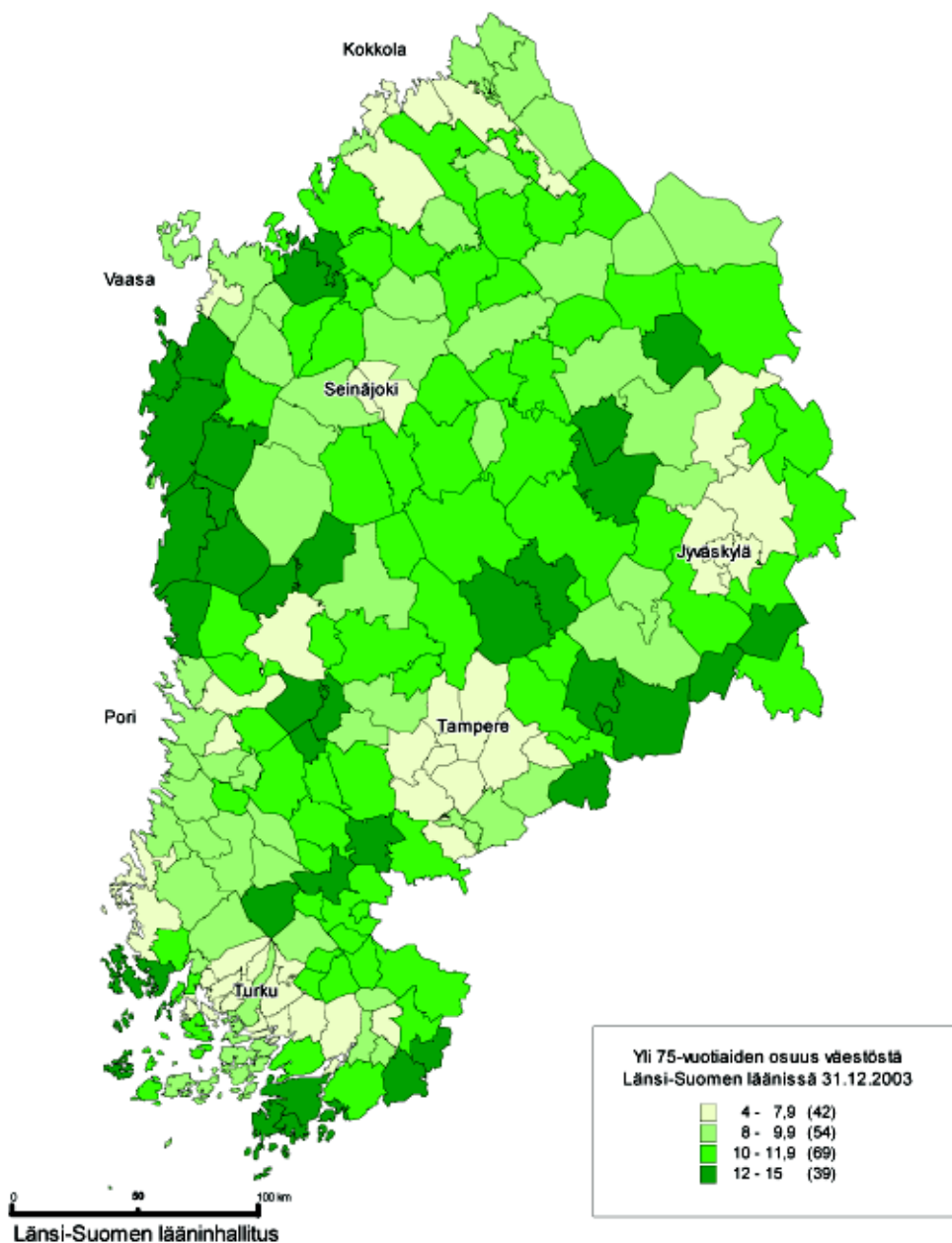
Peltola, Ulla ylitarkastaja, Turun toimipaikka (teemavastaava)

Sinisalo, Marjatta esittelijä, Turun toimipaikka

Tamminen, Ritva suunnittelija, Turun toimipaikka

Urrio, Päivi ylitarkastaja, Jyväskylän alueellinen palveluyksikkö

Kartta 1. Yli 75-vuotiaitten osuus väestöstä kunnittain Länsi-Suomen läänissä vuonna 2003.

Kartta 2. Päämiehet edunvalvojaa kohden kunnittain Länsi-Suomen läänissä 2004.

